

www.humak.fi

Opinnäytetyö

Ihmisoikeusperustaisen työtteen haltuun- otto kunnallisessa nuorisotyössä

Mikä merkitys Kanuunan toimilla on ollut
ihmisoikeusperustaiseen nuorisotyöhön?

Irene Lüders-Helander

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)
Arvioitavaksi jättämisaika 12/2019

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

Tekijät: Irene Lüders-Helander

Opinnäytetyön nimi: Ihmisoikeusperustaisen työtteen haltuunotto kunnallisessa nuorisotyössä - Mikä merkitys Kanuunan toimilla on ollut ihmisoikeusperustaiseen nuorisotyöhön?

Sivumäärä: 44 ja 1 liitesivua

Työn ohjaaja(t): Juha Niiranen, Ruut Kaukinen, Hanna Laitinen

Työn tilaaja(t): Kunnallisen nuorisotyön osaamiskeskus Kanuuna ja Suvi Lappalainen

Marraskuussa 2015 silloiset Kanuuna-kaupunkien johtajat kirjasivat ja julkaisivat kannanoton jossa he peräänkuuluttivat nuorisotyöntekijöiden riittävä ihmisoikeustuntemusta. Kannanoton jatkumona silloinen Kaupunkimaisen nuorisotyön kehittämisverkosto Kanuuna aloitti aktiivisesti toimintoja, joilla kunnallisen nuorisotyön ammattilaisten tietotaitoa ihmisoikeuksista voitaisiin lisätä.

Syntyi kaksi suurempaa koulutuskokonaisuutta; Ihmisoikeuskouluttajan opinnot ja Ihmisoikeudet nuorisotyössä. Kumpikin kokonaisuus arvioitiin omilta tahoilta, puuttumaan jäi yhteisvaikutusten arvioinnit.

Kehittämistyön tarkoitus on kartoittaa ja selventää mitä mieltä nuorisotyön ammattilaiset ovat toteutuneista koulutuskokonaisuuksista.

Tutkimusmenetelminä on käytetty ryhmätyötä ja puolistrukturoituja haastatteluja, joiden avulla on ollut mahdollisuus selvittää mitä mieltä haastateltavat ovat ihmisoikeustaitojensa työtteen tilanteesta ilmiönä, miten ihmisoikeudet ilmenevät arjen työssä sekä kuinka tärkeänä he pitävät ihmisoikeusperustaisen työtteen kehittämisen.

Ihmisoikeuksien ja yhdenvertaisuuden esille nostaminen ja edistäminen ovat keskeisiä tuloksia aihealueen analyysin perusteella.

Jatkotoimenpiteenä on tärkeää että aihe ei jää lyhytkestoiseksi ilmiöksi, vaan työstetään ja kehitetään jatkuvasti kunnallisessa nuorisotyössä.

Asiasanat: Ihmisoikeudet, yhdenvertaisuus, arviointi, nuorisotyö, kunta-ala

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Bachelor of Humanities, Community Educator

Author: Irene Lüders-Helander

Title: Human Rights-based work within youth work in the municipality - What significance did Kanuuna's actions have on human right-based youth work?

Number of Pages: 44 and 1 attachment pages

Supervisor(s): Juha Niiranen, Ruut Kaukinen, Hanna Laitinen

Subscriber(s): Centre of Expertise for Municipal Youth Work Kanuuna and Suvi Lappalainen

In November 2015, the directors, at that time of, the Municipal Youth Work Kanuuna-cities, published a statement where they called for a sufficient knowledge about Human Rights within youth work in Finland.

Kanuuna, as a network at that time, followed up the statement and started to execute actions to increase this knowledge.

The result of these actions were two large overall educational trainings and courses. Education for Human Rights trainers and Human Rights in youth work-one day training. Both of these were evaluated separately, but one combining evaluation about the joint outcome was lacking.

The aim of this development work was to investigate and find out what the professional youth workers think about these implemented trainings.

The approach of this study was carried out with groupwork and interviews, using these methods it was possible to figure out what the participants of were about the situation of Human Right based youth work, how this phenomenon is seen in the daily work and how important they think that developing Human Rights based youth work is.

As a result, the respondents stated that Human Rights and equality need to be promoted and raised into awareness continually.

The conclusion of the study indicates that it is important to develop and improve the knowledge about Human Rights, so it will not be just a short time phenomenon within municipal youth work.

Keywords: Human Rights, equality, assessment, youth work, municipality

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	5
1.1	Tilaaajaorganisaatio.....	6
1.1.1	Kanuunan kehittymisvaiheet.....	6
1.2	Kanuunan verkostotyö.....	8
1.3	Kanuunaverkoston kannanotto ja mitä siitä seurasi	9
2	IHMISOIKEUSKASVATUKSEN TAUSTOJA	12
2.1	Nuorisolaki ja nuorisotyötä ohjaavat suositukset	13
2.2	Miten määritellä Ihmisoikeusperustainen kasvatusta ja koulutus	14
2.3	Monikulttuurisuus nuorisotyössä.....	16
3	OPINNÄYTETYÖN KEHITTÄMISKYSYMYKSET JA TAVOITTEET	19
3.1	Kehittämiskysymykset.....	20
3.2	Tavoitteet	21
4	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	21
4.1	Tutkimusmenetelmät.....	23
4.2	Aineiston keruu - Haastattelut ja ryhmätyön toteutus	24
4.3	Huomioita aineiston keruusta	26
4.3.1	Haasteet	27
5	TULOKSET – AINEISTON ANTIA JA ANALYYSIA	28
5.1	Ryhmätehtävä.....	28
5.2	Haastatteluiden analyysi	33
5.3	Analyysin yhteenveto.....	37
6	POHDINTAOSUUS JA JOHTOPÄÄTÖKSET	39
6.1	Johtopäätös	41
6.2	Mitä seuraavaksi? Ehdotuksia ja ajatuksia	42
	LÄHTEET	44
	LIITTEET	45

1 JOHDANTO

“Good character is not formed in a week or month. It is created little by little, day by day. Protracted and patient effort is needed to develop good character.”

Heraclitus

Ajankohtainen kysymys tänä päivänä on, miten ihmisoikeudet näkyvät nuorisotyössä? Tämä kysymys oli ajankohtainen vuonna 1995, vuonna 2007, vuonna 2015 ja on edelleen ajankohtainen tänä vuonna eli 2019. Ihmisoikeudet eivät ole muoti-ilmiö, jota voidaan käyttää silloin kun tuntuu siltä, vaan ne ovat aina ajankohtaisia, jakamattomia ja yleismaailmallisia.

Aika ajoin tuntuu siltä, että jokin aihealue ilmiömäisesti ilmestyy, kuten päihteet, kestävä kehitys tai vaikuttaminen. Nuorisotyössä pitäisi olla tietotaito käsitellä tätä kaikkea ja tietenkin siten, että nuorten kanssa näitä voidaan näitä teemoja käsitellä toiminnallisesti ja nuorten kielellä. Nuorisotyön kentällä on valtavasti erilaisia koulutuksia, joissa pitäisi käydä. Itsensä kehittäminen pidetään arvossa ja nuorisotyön ammatillainen osallistuu monenlaisiin toimintoihin sen lisäksi, että pyrkii tekemään oman perustyönsä hyvin.

Itse olen saanut työskennellä yhdenvertaisuuden, ihmisoikeuksien, moninaisuuden ja syrjinnän sekä rasmin vastaisessa työssä jo vuosia. Nämä aiheet ovat minulle osa sitä perustyötä mitä teen nuorten, nuorten aikuisten ja aikuisten kanssa, oli se sitten seikkaluokkalaisten ryhmäytymistä, yksilökohtaamista tai kansainvälisen nuorten ryhmän kanssa toimimista. Luonteva osa, jonka pohjalta pystyn hyvin toimimaan ja työskentelemään, nämä ovat ikään kuin selkärangassa. Toki minä olen kiinnostunut näistä, mutta myös monesta muustakin teemasta ja aihealueesta.

Tilaaorganisaatio Kanuuna toimii vuosina 2018 – 2019, Opetus- ja kulttuuriministeriön tukema, kunnallisen nuorisotyön osaamiskeskuksena. Kunnallisen nuorisotyön hyvien käytäntöjen hyödyntämistä laajasti, nuorisotyön dokumentointi ja toimialan tieto-aidon vahvistaminen ovat osaamis-keskuksen keskeisiä tavoitteita.

Minulle tuli mahdollisuus osallistua Kanuunan ja Humakin Ihmisoikeuskouluttajan opintoihin, kun ne järjestettiin syksyllä 2016 ja siellä syntyi ajatus että voisi olla mielenkiintoista, opettavaista ja silmiä avaavaa lähteä selvittämään, miten ihmisoikeudet nähdään nuorisotyössä, ovatko ne osa perustyötä, lisätyö johon on vaikea tarttua vai turha sanojen kanssa kikkailua?

1.1 Tilaajaorganisaatio

Opinnäytetyön tilaajana on opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama Kunnallisen nuorisotyön kehittämisverkosto Kanuuna, joka on toiminut vuodesta 2006. Tilaajaorganisaatio mahdollistaa kunnallisen nuorisotyön verkostoitumista, tieto- taidon laajempi hyödyntäminen, hyvien käytäntöjen jakaminen valtakunnallisesti sekä vahvasti kunnallisen nuorisotyön kehittäjänä yhteistyössä nuorisotyön ammattilaisten kanssa.

Kanuuna sai alkuunsa marraskuussa 2006 järjestetyssä seminaarissa Turussa, johon kutsuttiin yli 40 000 asukkaan kuntien nuorisotoimista vastaavia viranhaltijoita, toisin sanoin 19 suurimmista kunnista oli edustajia paikalla. Kyseisessä seminaarissa nousi esille kaupunkien keskeiset kehittämistarpeet ja kehittämisalueiksi nostettiin esille:

- Monikulttuurisen nuorisotyön kehittäminen
- Nuorisotalotoiminta (toiminta- ja tilastrategia)
- Järjestötyön ja toimintaryhmien tukemistarpeiden kehittäminen
- Nuorisotyö verkossa ja nuorisotiedotus

1.1.1 Kanuunan kehittymisvaiheet

Vuosina 2007 ja 2008 Kanuuna toimin kehittämishankkeena. Muuttuminen hankkeesta pysyväksi nuorisotyön vaikuttaja- ja kehittämisverkostoksi tapahtui vuoden 2009 alusta. Samaan aikaan, eli ensimmäisenä verkostovuonna, toiminta laajeni ja

verkosto on siitä lähtien ollut avoinna kaikille 40 000 asukasmäärän ylittävälle kaupungeille, jotka kokevat, että heidän toimintansa hyötyisi verkoston toiminnasta. Kanuuna-verkosto koostui vuoteen 2017 loppuun asti Suomen 27 suurimmista kunnista. 80 % kunnallisista nuorisotyöntekijöistä työskentelee Kanuunan toimialueella ja yli 60 % alle 29-vuotiasta asuvat Kanuuna-kaupungeissa. Vuosina 2018 – 2019 Kanuuna on yksi Opetus- ja kulttuuriministeriön valitsemista osaamiskeskuksista.

Esillä on alusta asti ollut näkemys siitä, että Kanuuna-verkosto on tarpeellinen nuorisotyön kehittämiseen ja sen aseman vahvistamiseen. Verkoston tehtävänä on myös toimia asiantuntijoina ja edunvalvojina suhteessa ministeriöön, kuntaliittoon, tutkimusyhteisöihin sekä nuorisotyön koulutuslaitoksiin.

Nuorisotyölähtöisyys on toimintaperiaatteena keskeinen verkostossa. Nuorisotyön arjesta nousevat kehittämis- ja tutkimushankkeet, koulutusten ja seminaarien aiheet ja teemat. Uusien työmuotojen suunnittelu ja kehittäminen tapahtuu tarvelähtöisesti. Toinen keskeinen toimintaperiaate on valtakunnallisuus. Koulutukset ja seminaarit pyritään järjestämään laajasti ympäri Suomea.

Kanuuna tarjoaa verkostona puitteet ja mahdollisuudet kokemusrvaihtoon ja ajankoh-
taisten vertailutietojen jakamiseen mukana oleville kunnilla.

Vuosittaiset toimintasuunnitelmat rakentuvat kunnilta saatujen toiveiden ja palautteiden mukaisesti. Verkoston ohjausryhmä vastaavat toimintasuunnitelman valmistelusta yhdessä koordinaattorin kanssa. Ohjausryhmässä on edustus Lahdesta, Helsingistä ja Oulusta, ja Lahden nuorisotoimen johtaja toimii ohjausryhmän puheenjohtajana. Ohjausryhmä täydentyy muiden kaupunkien jäsenillä, joilla on kahden vuoden toimintakausi, näin olleen ohjausryhmässä on kuusi jäsentä. Näin taataan tietynlainen vaihtuvuus ja varmistetaan että muidenkin kaupunkien äänet tulevat kuulluksi.

Taloushallinnollinen vastuu verkostosta on Lahden kaupungin nuorisopalveluilla, jonka organisaatioon osaamiskeskuksen henkilöstö kuuluu.

Valtakunnallisestikin suuria muutoksia tuli vuonna 2018 kun Kanuuna-verkostosta muodostui kunnallisen nuorisotyön kehittämisen osaamiskeskus. Uudistuksen myötä verkostossa tulee olemaan edustajia kaikista maakunnista.

1.2 Kanuunan verkostotyö

Kanuunan verkostotyö tarjoaa mahdollisuuden vuorovaikutukseen, kehittämiseen ja yhteistyöverkoston luomiseen kuntien työntekijöiden kesken, jotka työskentelevät samojen teemojen ja aihekokonaisuuksien parissa. Verkostot syntyvät tarpeista ja voivat olla kehittämishankkeiden jatkumojia.

Kanuuna-verkostossa toimii tällä hetkellä useita eri verkostoja:

- +16-verkosto
- Arviointi ja Logbook
- Haaveverkosto
- Johtaminen
- Kauppakeskus
- Monitoimitilat
- Nuorisotyö koulussa
- Pienet kunnat
- Valmiusverkosto
- Yhdenvertaisuusverkosto

Opinnäytetyön kannalta olennainen verkosto on Yhdenvertaisuusverkosto, joka aikaisemmin tunnettiin monikulttuurisen ja yhdenvertaisen nuorisotyön koordinaattoreiden verkostona. Kyseinen verkosto täydentyi joulukuussa 2016 Ihmisoikeuskasvatuksen kouluttajien verkostolla. Jo vuosia toimineen verkostoon ovat tervetulleet mukaan verkoston teemasta kiinnostuneet Kanuuna-kaupunkien työntekijät. Yhdenvertaisuusverkosto kokoontuu 1 – 2 kertaa vuodessa. Verkosto on ollut merkittävä foorumi eri kuntien työntekijöille ajankohtaisten tiedon, hankkeiden ja toimintamallien levittämisen kannalta. Lisäksi verkosto on yhdessä jakanut hyviä käytäntöjä, kehittäneet nuorisotyöntekijöiden tietotaitoa yhdenvertaisuuden ja osallisuuden teemoista.

Toimintavuosien aikana on nostettu esille muun muassa monikulttuurisuus, moninaisuus, tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja rasminvastaisuus. Vuosina 2009 – 2011 verkosto oli aktiivisesti mukana monikulttuurisen nuorisotyön kehittämishankkeessa. Tämä hanke toteutui yhdistelemällä nuorisotyön kentän tutkiminen samanaikaisesti kehittämistyön kanssa. Hankeen aikana järjestettiin aiheesta koulutuksia ja seminaareja.

Maaliskuussa 2016, silloinen monikulttuurisen ja yhdenvertaisen nuorisotyön koordinaattoreiden verkosto pääsivät vaikuttamaan ja tuomaan esille omia ajatuksia liittyen Ihmisoikeusliiton tuleviin ihmisoikeuskoulutuksiin Kanuuna-kaupunkien työntekijöille.

1.3 Kanuunaverkoston kannanotto ja mitä siitä seurasi

13.11.2015 julkaistiin Kanuuna-kaupunkien johtajien kannanotto, jossa he totesivat, että nuorisotyön tehtävä on kasvattaa näkemään maailmaa toisten silmin. Vaikka kannanotto syntyi kyseisen vuoden suuren turvapaikkahakija vanavedessä, niin näkemys oli kuitenkin jo siinä vaiheessa, että vahvistettu ihmisoikeusnäkökulma palvelisi nuorisotyöalaa laajasti.

”Nuorisotyön lähtökohta, ydin ja elinehto ovat ihmisoikeudet. Nuorisotyössä lähdemme siitä, että jokaisella toimintaamme tulevilla on yhtäläiset oikeudet määritellä itsensä. Nuorisotyön vahvuus on tukea jokaisen kasvua vastuunsa tunnistavaksi ja kantavaksi kansalaiseksi. Nuorisotyön lähtökohtiin kuuluu myös auttaa niitä, jotka ovat muita heikommassa tilanteessa. Tämän vuoksi kunnallinen nuorisotyö on mukana järjestämässä toimintaa Suomeen saapuneille joka puolella Suomea.

Kaupunkien nuorisotyön johtajina näemme, että juuri nuorisotyön velvollisuutena on vahvistaa ihmisoikeusnäkökulmaa suomalaisessa keskustelussa. Kaupungeissamme asuu 60 prosenttia nuorista ja työskentelee 80 prosenttia kunnallisista nuorisotyöntekijöistä. Tulemme kouluttamaan henkilökuntaamme pakolaisuudesta ja ihmisoikeuksista. Koulutamme henkilökuntaamme, jotta he voivat käydä pakolaisuudesta parempia keskusteluja toimintaamme jo nyt osallistuvien nuorten kanssa. Näemme, että yksi nuorisotyön päätehtävistä on kasvattaa nuorten kykyä katsoa maailmaa toisten silmin. Näemme, että nuorisotyön tehtävänä on myös julkisessa keskustelussa tuoda esille sitä, että ihmisoikeudet ovat jakamatonta. Ihmisoikeusnäkökulman vahvistaminen tekee nuorisotyöntekijöistä parempia järjestämään toimintaa turvapaikanhakijoille, käsittele-

mään paikallisten huolia, sovittelemaan mahdollisia kahnauksia sekä tarjoamaan saapuneille edellytykset kasvaa yhteisöjemme täysivaltaisiksi jäseniksi. (Kanuuna-kaupunkien johtajien kannanotto 13.11.2015)”

Pohdittavaksi jäi vielä, miten ihmisoikeusnäkökulma nuorisotyössä olisi mahdollista vahvistaa. Esille nousivat koulutukset ja maaliskuun lopussa 2016 varmistui yhteistyöt Ihmisoikeusliiton ja Humanistien ammattikorkeakoulun kanssa siitä, miten nuorisotyöntekijöiden ihmisoikeustuntemus olisi mahdollista lisätä, kuten kannanotossa oli esitetty.

Ihmisoikeusliitto suunnitteli yhden päivän koulutuskokonaisuuden, ”Ihmisoikeudet haltuun nuorisotyössä”, jonka sisältö koostui seuraavaista osioista:

- Ihmisoikeudet? Mitä ne ovat, mistä ne tulevat ja mitä niillä tehdään
- Syrjinnän monet kasvot sekä esteettömyys tiloissa ja toiminnoissa
- Sananvapaus ja vihapuhe: suojattu puhe, huono käytös ja rikoksen tunnusmerkistö

Koulutusten metodit olivat: luentoja, keskustelua, rooliharjoituksia ja ryhmätöitä. Koulutus koostui kolmesta puolentoista tunnin moduuleista. (Jutila, Puhakainen-Mattila 2016) Tavoitteena oli kouluttaa 30 % Kanuuna-kaupunkien nuorisotyöntekijöistä. Ajanjaksolla heinäkuu 2018 – helmikuu 2017 Ihmisoikeusliitto toteutti 23 peruskoulutusta, yhden koulutuksen Kanuuna-kaupunkien johtajille sekä pilottikoulutus Yhdenvertaisuusverkoston osallistujille. Yhteensä he kohtasivat 1 128 nuorisotyön parissa työskentelevää ammattilaista, joka on 63 % nuorisotoiminnassa työskentelevistä henkilöistä. (Jutila 2017)

Tämä valtakunnallinen nuorisotyöntekijöiden ihmisoikeuskoulutus toteutui yhteistyössä Kanuuna-verkoston kanssa ja sai tukea opetus- ja kulttuuriministeriöstä.

Toinen suuri koulutussatsaus oli Humanistisen ammattikorkeakoulun ja Kanuuna-verkoston yhteistyössä toteuttama ”Ihmisoikeuskasvatuksen kouluttajaopinnot”. Kyseinen koulutus oli laajuudeltaan 15 opintopistettä, ja kun koulutus alkoi toukokuussa

2016, mukana oli 18 nuorisotyön ammattilaista. Näistä 12 valmistuivat helmikuussa 2017 (Sinisalo-Juha 2017)

Saavuttaakseen koulutuksen tavoitteen, joka oli ihmisoikeuskasvatuksen vahvistaminen nuorisotyössä, koulutettiin nuorisotyöntekijät toimimaan ihmisoikeuksien alueelliseksi kouluttajiksi. Ajatus oli, että näin mahdollistettaisiin alueellisesti nuorisotyöntekijöiden valmiudet tehdä ihmisoikeusperustaista nuorisotyötä.

Koulutuksen opetussuunnitelman mukaan tavoitteiden saavuttamisen onnistuneesti johtaisi siihen, että osallistujan kouluttajakompetenssia kehittyisi siten, että hänellä olisi paremmat edellytykset suunnitella, toteuttaa, arvioida ja kehittää kasvatuksellisia oppimisprosesseja osana omaa työtään. Hän myös pystyisi ottamaan huomioon erilaisia pedagogisia näkemyksiä. Ihmisoikeuskasvatukseen liittyvät erityisosaamiset vahvistuisivat koulutuksessa ja koulutus edesauttaisi verkostoitumista ihmisoikeustyötä tekevien toimijoiden kanssa.

Eeva Sinisalo-Juha esitteli Kanuunan teemaseminaarissa, Kanuuna-verkoston johtajille, toukokuussa 2017 seuraavat asiat siitä, mitä koulutuksen osallistunut oli saavuttanut koulutuksen aikana

- kyky itsenäisesti suunnitella, toteuttaa, arvioida ja kehittää erilaisia oppimisprosesseja osana omaa työtään
- hallitsee edistyneet kouluttajan taidot ja tiedot, joihin liittyy teorioiden, keskeisten käsitteiden, käytännön toimintatapojen ja periaatteiden kriittinen ymmärtäminen ja arvioiminen
- hallitsee edistyneet tiedot ihmisoikeuskasvatuksen ydinkysymyksistä ja kykenee toteuttamaan ihmisoikeuskasvatukseen liittyvää koulutusta
- tunnistamaan oman toimialansa toimintaympäristön ja sen muutokset sekä kykenee verkostoyhteistyöhön ihmisoikeustyötä tekevien toimijoiden kanssa

Koulutusten läpikäyneiden palauteiden perusteella nähtiin, että tämän tapainen lähestymistapa aiheeseen oli kannattava ja hyödyllinen. Tärkeänä pidettiin sitä, että nyt on

ammattillisessa koulutuksessa jonkinlainen pohjatyö tehty sen eteen, että nähtäisiin koulutuksen tarpeellisuus. Lähestyn tätä aihetta enemmänkin aineiston tarkistelussa.

2 IHMISOIKEUSKASVATUKSEN TAUSTOJA

Vaikka omassa opinnäytetyössä tärkeimmät lähteet ovat nuorisotyön kentän ammattilaisten haastattelut sekä heidän kanssa tehty ryhmätyö, niin näen tarpeelliseksi myös avata joitakin käsitteitä sekä poliittisesti määääviä ohjeistuksia. Tässä luvussa tulen avaamaan keskeiset käsitteet, nuorisolakia, muita ihmisoikeusperustaista nuorisotyötä ohjaavia suosituksia sekä aikaisempaa tutkimusta ja kokemuksia aiheesta.

Nuorisotyötä Suomessa ohjaa mm. nuorisolaki, joka määrittelee mitä kunnallisessa nuorisotyössä kuuluu olla. Lain lisäksi on olemassa poliittisia ohjelmia kuten Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma 2017–2019 ja (toimintaohjelmia kuten) Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisema Merkityksellinen Suomessa-toimintaohjelma.

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo, moninaisuus ja ihmisoikeudet on lähestytty useissa kirjoituksissa, raporteissa, hankkeissa, blogeissa ja oppaissa. Tietoperustaisena materiaalina ja inspiraation lähteinä olen käyttänyt mm. Timo Koivurova ja Elina Pirjatanien (toim.) Ihmisoikeuksien käsikirja (2013), Älä olet, normit nurin (2013), normikriittinen käsikirja yhdenvertaisuudesta, syrjinnän vastustamisesta ja vapaudesta olla oma itsensä, joka on Setan, Sakin, FSSän ja Suomen Lukiolaisten Liiton yhteistyössä tehty julkaisu joka voi käyttää yhdenvertaisuuden edistämiseksi oppilaitoksissa ja muutenkin nuorten kanssa. Milla Iloisen ”Että vois olla siellä missä ne muutkin” (2009) nuorisotyötä tekevien järjestöjen ja vähemmistöryhmiin kuuluvien nuorten käsityksiä ja kokemuksia yhdenvertaisesta nuorisotyöstä sekä Meille saa tulla-kirja (2010) joka antaa välineitä ymmärtää mistä rasmissa on kyse useiden kirjoittajien näkökulmista, tämän kirjan on toimittanut Tiina Sotkasiira, Päivi Harinen ja Jussi Ronkainen. Menetelmäoppaista on syytä mainita Euroopan Neuvoston julkaisema Compass, viimeinen päivitetty versio on vuodelta 2015 ja löytyy verkkojulkaisuna.

Vuonna 2014 Ihmisoikeuskeskus julkaisi selvityksen sen hetkisestä ihmisoikeuskasvatuksesta- ja koulutuksesta Suomessa. Tämä selvitys keskittyi siis nimenomaan koulut- ja opiskelumaailmaan. Ihmisoikeuskeskus toimii hallinnollisesti eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian yhteydessä ja perustettiin 2012.

Sari Höylä on tehnyt Ihmisoikeuskasvatuksessa suomalaisessa nuorisotyössä pro gradu-tutkielman, joka on julkaistu huhtikuussa 2007. Tämä on ollut omassa työssäni tärkeä monella tapaa, mm. inspiroinut ja motivoinut. Tutkielman tarkoitus oli selvittää, katsotaanko Suomessa, että ihmisoikeuskasvatus on osaa nuorisotyötä. Tutkimuskysymys käsitteli ihmisoikeuskasvatuksen haasteita ja esteitä sekä miten ihmisoikeuskasvatus näyttäytyy nuorisotyössä.

2.1 Nuorisolaki ja nuorisotyötä ohjaavat suositukset

Nuorisotyö kuuluu valtioneuvoston ohjesäännön mukaan Opetus- ja kulttuuriministeriön vastuulle. Nykyinen ministeriö on ollut mukana valmistelemassa 1.1.2017 voimaan tullutta päivitettyä nuorisolakia. Lain tavoitteet ja tavoitteiden toteutumisen lähtökohdat löytyvät toisessa pykälässä. 2§ ensimmäisen kappaleen neljännessä momentissa tuodaan esille, että nuorisolain tavoite on edistää nuorten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä oikeuksien toteutumista. Saman pykälän toisessa kappaleen ensimmäisessä momentissa on kirjattu että, tavoitteen toteuttamisen lähtökohtana on yhteisvastuu, kulttuurien moninaisuus ja kansainvälisyys. Sana ihmisoikeus ei esiinny nuorisolaissa, mutta lain valmisteluvaiheessa on huomioitu mm. YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista, kansainväliset yleissopimukset liittyen perusoikeuksiin, talous ja sivistyksellisiä oikeuksia sekä kansalaisyhteiskuntaa ja poliittiset oikeudet, nämä kaikki liittyvät vahvasti ihmisoikeuksiin ja ihmisoikeuksien toteutumiseen.

Ohjelma vihapuheen ja rasmin estämiseksi ja yhteiskunnan osallisuuden edistämiseksi Merkityksellinen Suomessa-toimintaohjelma on Opetus- ja kulttuuriministeriön 2.3.2016 julkaisema toimintaohjelma. Ohjelman toimintakausi on 2016 – 2018. Yhtenä osana toimintaohjelmaa avattiin kuntien nuorisotoimille erityisavustushaun hankkeille, joilla on tavoitteina ehkäistä vihapuhetta ja edistää yhdenvertaisuutta.

Hankkeiden kriteereissä nostettiin esille nuorten vahva osallisuus hankkeiden suunnittelu, toteutus ja arviointivaiheissa. Ministeriön 20.1.2017 julkaistun tiedotteen mukaan myönnettiin yhteensä 14 hankkeelle 913 200€ tukea. Avustusta saaneiden hankkeissa tullaan hankeaikana järjestämään tapahtumia ja kampanjoita, edistää nuorten valmiuksia keskustella ja käsitellä ihmisoikeuksia ja yhdenvertaisuutta, sekä mahdollistaa eri ryhmiin kuuluvien nuorten kohtaamisia mm. ohjatussa toiminnassa.

Merkityksellinen Suomessa -toimintaohjelmassa yhtenä toimenpiteenä on myös nuorisovaltuuskuntien toimijoiden ihmisoikeuksien tunteminen ja yhdenvertaisuuden edistämisen taidon vahvistaminen. Toimintaohjelmassa tuodaan tämän toimienpiteen tavoite esille seuraavasti:

”Tavoitteena on, että jokainen nuorten kanssa työskentelevä tietää, miten rasismia ja vihapuhetta ehkäistään ja miten niihin puututaan. Työskentelemme sen edistämiseksi, että ihmisoikeudet ja syrjinnän vastustaminen sisällytetään nuorisovaltuuskuntien koulutusohjelmiin kaikilla koulutustasoilla. (Merkityksellinen Suomessa 2016, 6)”

Kanuunan järjestämät koulutukset yhteistyössä Humakin ja Ihmisoikeusliiton kanssa olivat juuri tämän linjauksen mukaiset.

2.2 Miten määritellä Ihmisoikeusperustainen kasvatus ja koulutus

Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokous hyväksyi huhtikuussa 2011 YK:n ihmisoikeuskasvatuksen ja koulutuksen julistuksen. Kyseistä julistusta oli valmisteltu jo useampi vuosi Ihmisoikeusneuvoston pyynnöstä. (United Nations, General Assembly 2011, 1). Julistuksen ensimmäisen artiklan mukaan kaikilla on oikeus tietää, etsiä ja saada tietoa ihmisoikeuksista ja perusvapauksista. Kaikilla pitää olla myös mahdollisuus saada ja osallistua ihmisoikeuskasvatukseen ja koulutukseen.

Julistuksen toisen artiklan mukaan ihmisoikeuskasvatus ja koulutus pitävät sisällään

- tietoa ja ymmärrystä ihmisoikeusnormeista ja -periaatteista, niiden perustana olevista arvoista ja niiden suojelemiseen tarkoitetuista mekanismeista
- oppimisen ja opettamisen sekä kasvattajien ja kouluttajien että oppijoiden oikeuksia kunnioittavalla tavalla

- ihmisten voimaannuttamisen siten, että he voivat nauttia omista oikeuksistaan ja käyttää niitä sekä kunnioittaa ja puolustaa muiden oikeuksia (United Nations, General Assembly 2011, 4)

Kyseisessä julistuksessa korostetaan kolmannessa artiklassa, että ihmisoikeuskasvatus ja koulutus on elinikäinen prosessi, joka koskettaa kaikkia ikäpolvia. Kolmannen artiklan kolmannessa momentissa on sanottu, että ihmisoikeuskasvatuksessa ja koulutuksessa pitää käyttää kieltä ja menetelmiä, jotka sopivat kohderyhmien tarpeita, huomioiden heidän erityiset tarpeet ja tilanteet. (United Nations, General Assembly 2011, 4)

Euroopan Neuvosto on julkaissut Euroopan neuvoston demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta koskevan peruskirjan 2010, ja tämä peruskirja on kaikkien 47 jäsenmaan hyväksymä. Kyseisessä peruskirjassa määritellään ihmisoikeuskasvatus seuraavalla tavalla:

” Ihmisoikeuskasvatus” tarkoittaa koulutusta, kasvatusta, tietoisuuden lisäämistä, tietoa, käytäntöjä ja toimintaa, joilla oppijoille pyritään antamaan tietoa, taitoja ja ymmärrystä ja kehittämään heidän asenteitaan ja käyttäytymistään siten, että he saavat edellytykset osallistua yleismaailmallisen ihmisoikeuskulttuurin rakentamiseen ja puolustamiseen yhteiskunnassa ihmisoikeuksia ja perusvapauksia edistävällä ja suojaavalla tavalla.”

Peruskirjassa on myös huomioitu ”epävirallinen koulutus”, joka tässä kontekstissa on määritelty tarkoittavan taitojen ja osaamisen kehittäminen suunnitelmallisesti virallisen koulutusjärjestelmän ulkopuolella. Lisäksi on määritelty arkioppiminen, joka nähdään elinikäiseksi oppimisprosessiksi, jossa arvot, taidot, asenteet ja tietoa omaksumaan ympäristöstä ja päivittäin kohdatuista vaikutteista ja lähteistä. (Euroopan neuvoston demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta koskeva peruskirja 2010, 6-7)

YK:n ihmisoikeuskasvatuksen ja koulutuksen julistus ja Euroopan Neuvoston demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen peruskirja tuovat esille samoja asioita liittyen ihmisoikeuskasvatukseen. Ensisijainen vastuu ihmisoikeuskasvatuksen edistämiseksi ja varmistamisella on valtioilla, ja se tulee toteuttaa niin, että on huomioitu osallisuus, inkluusio ja vastuu (United Nations General Assembly 2011,5). Euroopan Neuvoston peruskirjassa tuodaan esille, miten jäsenmaiden valtioiden vastuulla on käynnistää ja edistää kansalaisten mahdollisuutta demokratia- ja ihmisoikeuskasvatukseen ja laatia

tavoitteiden mukaisia linjauksia ja käytäntöjen suunnittelua. (Euroopan neuvoston demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta koskeva peruskirja 2010, 8)

Euroopan Neuvoston peruskirjassa tuodaan esille myös sen, että jatkuvaa koulutusta on tarjottava nuoriso-ohjaajille demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen periaatteista ja käytännöistä. (Euroopan neuvoston demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta koskeva peruskirja 2010, 10).

Suomessa perustettiin Ihmisoikeuskeskus vuonna 2012. Ihmisoikeuskeskus toimii hallinnollisesti eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian yhteydessä. Kyseessä on taho, jonka tarkoitus on edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista ja toimia itsenäisenä ja riippumattomana asiantuntijaelimenä.

Kevät 2014 Ihmisoikeuskeskus julkaisi selvityksen ihmisoikeuskasvatuksen ja koulutuksen tilasta Suomessa. Tämä selvitys käsittelee suomalaisessa koulutusjärjestelmässä toteutuneita toimenpiteitä, kunnallisen nuorisotyön tilannetta ihmisoikeuskasvatuksessa ja koulutuksessa, ja jää siten tämän selvityksen ulkopuolelle. Selvityksessä sanotaan, että ensisijainen vastuu ihmisoikeuskasvatuksen ja -koulutuksen järjestämisestä kuuluu valtioille. (Ihmisoikeuskasvatus ja koulutus Suomessa selvitys, Ihmisoikeuskeskus 2014, 5). Vaikka Suomessa toteutetaan ihmisoikeuskasvatusta ja koulutusta monipuolisesti ja laajasti, niin epäyhtenäisyys ja systemaattisuus ovat suuria puutteita, ja opetus on vähäistä siitäkin huolimatta, että kyseisiin teemoihin on kiinnitetty enemmän huomioita viime vuosina. (emt., 9).

2.3 Monikulttuurisuus nuorisotyössä

Monikulttuurisuudesta nuorisotyössä on tutkittu paljon mm. Mitä tekee nuorisotyöstä monikulttuurisen vuodelta 2007, Veronika Honkasalo, Anne-Mari Souto ja Leena Suurpää keräsivät kokemuksia, käytäntöjä ja haasteita liittyen monikulttuuriseen nuorisotyöhön Suomen kymmenessä suurimmassa kunnassa.

Ihmisoikeuskasvatus mainitaan kyseisessä tutkimuksessa muutamassa kohdassa. Sukupuolisensitiivisyyden vahvistamisen osalta on tärkeä nähdä monikulttuurisuuden ja sukupuoliin liittyvissä kytköksissä, kun käsitellään seksuaali-, tasa-arvo ja ihmisoikeuskasvatusta. (Honkasalo, Souto, Suuripää, 2007, 68) Tutkimuksessa ehdotetaan,

että kunnallisen nuorisotyön strategioissa olisi syytä ottaa kantaa monikulttuuristumisen ohella myös tasa-arvo- ja ihmisoikeuskysymyksiin sekä rasismiin ja syrjinnän vastustamiseen. Eli miten työyhteisöissä tulisi käsitellä ihmisoikeuskysymyksiä tai mihin voisi olla yhteydessä syrjintätapauksissa. (emt. 30)

Vuosina 2009 – 2011 toimi Monikulttuurisen nuorisotyön kehittämishanke. Tässäkin opetus- ja kulttuuriministeriön tukemassa hankkeessa keskityttiin monikulttuurisuuteen. Kyseinen hanke perustui edellä mainittuun Mitä tekee nuorisotyöstä monikulttuurisen- tutkimukseen. Tavoitteena oli tuottaa kattava monipuolisesti tietoa siitä mikä oli sen hetkinen tilanne monikulttuurisen nuorten osallisuuteen ja osallistuminen järjestetyn nuorisotyöhön. Honkasalon ja Kivijärven esityksistä nousi esille, miten kunnat voisivat parhaiten edistää monikulttuurisuutta ja yhdenvertaisuutta nuorisotyössä mm. lisäämällä koulutuksia sekä nostaa teemat esille ohjelma- ja strategia-työssä, jolle on varattu riittävästi aikaa ja resursseja. Näin olleen olisi mahdollista saada yhteistä käsitystä siitä, mitä monikulttuurisuus tarkoittaa nuorisotyössä.

Den norske Helsingforskomité on vuonna 1977 perustettu ja Oslostä käsin toimiva kolmannen sektorin organisaatio, jonka tavoitteena on valvonnan, raportoinnin ja koulutuksien avulla edistää ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja käytäntöön siirtämiseen. Ihmisoikeuskoulutus on tärkeä osaa toiminnasta, ja organisaatio on useita vuosia järjestänyt yhdeksän päivää kestäviä ihmisoikeuskoulutuksia, jonka kohde-ryhminä ovat olleet nuoret. He tarjoavat myös koulutuksia opettajille, toimittajille ja muille toimijoille, jossa aihetta käsitellään ja lähestytään draaman, luentojen, keskustelujen ja ryhmätöiden avulla.

Den norske Helsingforskomitéan koulutusjohtaja Enver Djuliman on FN-sambandetin (Norjan YK-yhdistys) haastattelussa antanut hyviä neuvoja, miten käsitellä ihmisoikeuksia opetuksessa. Tärkeintä on määritellä mitä sinä haluat saavuttaa ihmisoikeuskoulutuksella. Hänen mukaansa on tärkeä yhdistää ihmisoikeuksien tieto ja ymmärtäminen omaan arkeen. Ihmisoikeuskasvatuksen ja koulutuksen olisi hyvä olla kokemusperäinen ja toiminnallinen, osallistujien omien kokemusten ja taitojen aktiivinen käyttö, arkeen liitetty ja tulevaisuuteen kytketty. Menetelmien ja harjoitteiden pitää suunnitella niin että ne sopivat osallistujien ikään ja tilanteeseen.

Sari Höylä on omassa Pro gradu-tutkielmassaan tarkastellut nimenomaan ihmisoikeuskasvatusta suomalaisessa nuorisotyössä. Tämä tutkielma julkaistiin huhtikuussa 2007, ja tämä tutkielma on ollut omassa opinnäytetyössä suurena innostajana ja suunnannäyttäjänä. Tutkimuksessa hän lähti selvittämään katsotaanko, että ihmisoikeuskasvatus on osaa suomalaista nuorisotyötä, mitkä olisivat nuorten kannalta olennaiset teemat, mitä esteitä ja haasteita ihmisoikeuskasvatuksen toteutumisella on sekä miten ihmisoikeuskasvatus näyttäytyy nuorisotyössä Suomessa. Tutkimuksen taustaksi Höylä kuvailee, että Suomessa ei ole käyty keskustelua ihmisoikeuskasvatuksesta, joten siitä syystä hän halusi selvittää ilmiöitä ja mielikuvia ihmisoikeuskasvatuksesta nuorisotyössä ja toiminnoissa.

Kysymykseen kuuluuko ihmisoikeuskasvatus suomalaiseen nuorisotyöhön, hän sai vastauksen kyselyn pohjalta, että kyllä kuuluu ja muun aineiston pohjalta hän muodosti kolme kategoriaa ihmisoikeuskasvatuksesta nuorisotyössä: ihmisoikeuskasvatusta voi sisällyttää nuorisotyössä kaikkeen, on mahdollista edetä pienin askelin ja saada vaikuttavia tuloksia aikaan sekä ihmisoikeuskasvatuksen avulla on mahdollista saada syvyyttä ja laatua nuorisotyöhön. Tutkimus toteutui Euroopan neuvoston rahoittamana koulutuksena nuorisotyöntekijöille, kyselynä, haastatteluina ja kenttäpäiväkirjaa pitämällä.

Esteiksi ja haasteiksi ihmisoikeuskasvatuksessa nousi tutkimuksessa esille neljä eri ilmiötä: ajanpuute, tavoitteet eivät ole kirjattu, "hörhövaara" ja kohderyhmä. Kuten monikulttuurisessa nuorisotyössä, niin myös ihmisoikeuskasvatuksesta tuntuu olevan vallan käsitys siitä että nämä teemat ovat joidenkin aiheesta erityisesti kiinnostuneiden juttu ja kohderyhmänä olisivat vain maahanmuuttajataustaiset nuoret. Nuorisotyöntekijöille suunnattujen koulutusten avulla on pystytty syventämään ymmärrystä siitä että ihmisoikeuskasvatuksen kohderyhmä on laajempi kuin maahanmuuttajataustaiset nuoret. (Höylä, 52). Vaikka tutkimuksen mukaan ihmisoikeuskasvatusta pidettiin tärkeänä ja nuorisotyöhön kuuluvaksi, niin tuloksista nousi esille se että kun tavoitteet eivät ole kirjattu tai nostettu esille strategioissa niin koettiin haastavaksi yksin kantaa vastuuta, tarvittava koulutus saadakseen valmiutta edistää ja toteuttaa ihmisoikeuskasvatusta nähtiin myös puutteena (emt. 73).

Tutkimuksessa nousi esille myös koulutuksen tarve, menetelmistä, hyvistä käytännöistä ja tietoa ihmisoikeuksista. Höylä mainitseekin omassa tutkielmassa että sana ihmisoikeuskasvatusta ei mainita ammattikorkeakoulujen tai nuoriso- ja vapaa-ajan perustutkinnon opetussuunnitelmissa (emt 79). Kuitenkin on ollut tarjolla oppilaitoksissa ainekokonaisuuksia jotka saattaisivat sisältää ihmisoikeuskasvatusta ja koulutusta.

3 OPINNNÄYTETYÖN KEHITTÄMISKYSYMYKSET JA TAVOITTEET

Tilaajaa toivoi opinnäytetyöstä vastausta siihen, mikä merkitys Kanuunan toimilla liittyen ihmisoikeustuntemuksen lisäämiseen, on ollut kunnallisessa nuorisotyössä. Miten Kanuunan koulutukset ovat täyttäneet koulutuksille asetetut tavoitteet? Miten työntekijät itse näkevät ihmisoikeusperustaisen nuorisotyön olevan toteutettavissa omassa työympäristössään? Tavoitteena on toiminnallisten menetelmien ja haastattelujen avulla selvittää toteutuneiden koulutusten tulokset ja kokemukset.

Tehtävän taustalla on Kanuunan toteuttamat koulutuskokonaisuudet yhteistyössä Humakin ja Ihmisoikeusliiton kanssa. Koulutusten tavoitteina on ollut lisätä ihmisoikeusperäistä työtettä kunnallisessa nuorisotyössä ja antaa nuorisotyöntekijöille lisää työkaluja arjessa toteuttavaan työhön. Mutta voidaanko päätellä, että ihmisoikeudet eivät näy nuorisotyön arjessa, koska eritaustaisia nuoria ei ole tavoitettu? Kun puhutaan nuorisotyön kohderyhmästä, eli kenelle nuorisotoiminta on tarkoitettu, niin helposti tulee sanotuksi, että toiminta on avoinna kaikille. Miten tämä näkyy käytännössä ja arjessa? Mitkä ovat ne asiat, jotka estävät joidenkin nuorten osallistumisen nuorisotoimintaan? Onko se ihmisoikeusperustaisen työtteen puuttuminen? Usein kuuluu sanottavan, että "oon niin yksin tämän kanssa" ja tulee vaikutelma siitä, että ihmisoikeudet, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo jäävät muutaman työntekijän toteuttavaksi, heille, joille se on erityisen kiinnostuksen kohde.

Tietoperustaisista taustamateriaaleista tuli vahvasti esille tiedon lisääminen ja koulutusten tarve. Vahvistamalla nuorisotyöntekijöiden osaamista ihmisoikeuksista edis-

tämme samalla ihmisoikeuskasvatusta nuorisotyössä. Teemojen esillä pitäminen, ihmisoikeuskasvatuksen lisääminen nuorisotoimintaan strategioilla ja toimivalla verkostolla, jossa mahdollistetaan tiedon ja käytäntöjen jakamista.

3.1 Kehittämiskysymykset

Lähtökohtaisesti on syytä selvittää mistä on kyse kehittämistoiminnassa. Ketkä tai mikä on kehittämistoiminnan tavoite ja kohde. Yksinkertaisimmillaan kehittämisellä voidaan tavoittaa jotain parempaa tai tehostaa toimintatapoja, tavoitella muutosta (Toikko, Rantanen 2009, 16). Selkeä lausemuotoinen johtoajatus on tärkeä, tämä ohjaa aiheen parissa työskentelyä (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2004, 63). Opinnäytetyöni aihe on ihmisoikeuskasvatuksen tietoisuuden edistäminen kunnallisessa nuorisotyössä. Tämä on aihe, josta minulla on kokemusta käytännön tasolla. Minulla on siis mahdollisuus reflektoida kehittämiskysymyksen avulla omaakin toimintaani. Kun aihe liittyy luontevasti omaan arkeen ja ajatteluun, niin tutkimustyö voi olla kiinnostava, kun arkitieto ja käytännön työt kohtaavat. (emt. 68). Lisäksi voi olla syytä rajata aiheita. Valitettavasti jouduin jättämään tämän aiheen opinnäytetyöstä pois ja keskittymään selvittämään miten toteutuneet koulutukset ovat haastattelemieni asiantuntijoiden mukaan muuttaneet tai jääneet muuttamatta käytäntöjä asiantuntijoiden organisaatioissa.

Kehittämiskysymykset syntyivät yhteistyössä tilaajan kanssa. Pohdimme yhdessä mitä on jo tehty, mitä teemasta tiedetään, keneltä haluamme vastaukset ja miten parhaiten saisimme vastauksia kysymyksiin.

Kehittämistyön pääkysymys on: Miten järjestetyt koulutukset ovat saavuttaneet asetetut tavoitteet? Mikä merkitys Kanuunan toimilla on ollut ihmisoikeusperustaiseen nuorisotyön tieto- taidon lisäämisessä kyseisten koulutusten avulla? Toisin sanoen miten Kanuunan panos ihmisoikeusperustaiseen nuorisotyöhön näkyy? Opinnäytetyön avulla pyrin selvittämään mikä on kunnallisten nuorisotyöntekijöiden näkemys ihmisoikeusperustaisesta nuorisotyöstä. Mitä ajatuksia Kanuunan yhdenvertaisuusverkoston jäsenillä on syntynyt Ihmisoikeusliiton yhden päivän koulutuksen sekä Humakin ja Kanuunan yhteistyössä järjestämän Ihmisoikeuskouluttajan koulutuksen jälkeen?

Lähtökohtana siis on selvittää, miten nähdään ihmisoikeudet nuorisotyössä ja miten työntekijät itse näkevät ihmisoikeusperustaisen nuorisotyön toteuttavan omassa työympäristössä?

3.2 Tavoitteet

Kanuunan kannanotto ja toimenpiteet ihmisoikeusperustaiseen nuorisotyöhön ovat olleet kattavat ja laajat. En lähde arvioimaan erikseen tässä kehittämistyössä, miten toteutuneet koulutukset ovat onnistuneet. Humak ja Ihmisoikeusliitto ovat tahoiltaan arvioineet omat koulutuksensa. Tässä opinnäytetyössä tarkastelen kyseisiä koulutuksia kokonaisuutena ja selvitän, miten nämä panostukset näkyvät kunnallisessa työssä.

Tavoitteena on mahdollisten haasteiden tunnistaminen sekä esittää suosituksia toiminnan kehittämiseksi. Kehittämistyön valmistuttua saadaan esille työntekijöiden ja asiantuntijoiden ajatuksia siitä, mihin käytännön toimiin ihmisoikeusperustaisen nuorisotyön edistämiseksi on ryhdytty, miten heidän näkökulmastaan on panostettu sekä kuvauksen siitä, miten se ilmenee jokapäiväisissä kohtaamisissa. Aineiston analyseistä selviää, onko Kanuunan panostus koulutuksiin ollut riittävä ja kannattava, vai onko ihmisoikeusperustainen nuorisotyö vain erityisen kiinnostuneiden ”aktivistien” tapa tehdä työtä ja edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa.

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Tosiasioiden löytäminen tai paljastaminen yhdistettään yleisesti, kun käsitellään laadullista tutkimusta ja huomioitava on että todellisuus on moninainen. Laadullisessa tutkimuksessa pyritäänkin saada mahdollisimman laaja ja kokonaisvaltainen tutkimusote (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara, 2004, 152). Opinnäytetyössäni olen lähestynyt aihetta ryhmätyön ja haastattelujen kautta. Mukana on ollut yhdenvertaisuustyön asiantuntijoita, eli kunnallisia nuorisotyöntekijöitä, jotka työskentelevät moninaisuuden ja monikulttuurisuuden parissa omissa organisaatioissa. Lähden siis ryhmätyön ja haastattelujen avulla arvioimaan, onko tilaajan tuottamien toimintojen avulla saavut-
tanut haluttuja tuloksia. Laadullisessa tutkimuksessa on monta tapaa tehdä päätelmiä.

Päätelmiin vaikuttaa tutkijan oma intuitio, tulkinta, järkeilykyky ja yhdistämisen- ja luokittamisen kyky (Metsämuuronen 2008, 8)

Metsämuuronen kuvaa kirjassaan Laadullisen tutkimuksen perusteissa laadullisen tutkimuksen tiedonhankinnan strategioita, jotka laadullisessa tutkimuksessa ovat: taustatutkimus, fenomenologia, etnografia, fenomenografia, grounded theory-metodi, toimintatutkimus ja diskurssianalyysi. Näiden strategioiden kuvauksien perusteella päädyin käyttämään fenomenografinen lähestymistapa. Kyseisen menetelmän valinta perustuu siihen, että fenomenografiassa tutkitaan ihmisten käsityksiä ilmiöistä. (emt. 34). Ryhmätyön ja haastattelujen avulla saan hyvän käsityksen nuorisotyön ammattilaisilta näkemys ihmisoikeusperustaisessa nuorisotyössä ja sen tilanteessa kunnallisessa nuorisotyössä. Monikulttuurisuus, moninaisuus, yhdenvertaisuus ja ihmisoi-keudet voidaan pitää ilmiönä, jotka olivat vahvasti pinnalla opinnäytetyön tekemisen ajankohtana, joten tästä syystä pidin tärkeänä saada monipuolisesti vastauksia mitä mieltä osallistujat ja haastateltavat olivat tästä.

Tulen analyysivaiheessa ja pohdinnoissa hyödyntämään myös Merja Kylmäkosken Power Point-sarjaa (Humak, 6.10.2016) arvioinnista. Kylmäkosken esitys pohjautuu Petri Virtasen teokseen vuodelta 2007, Arviointi. Arviointitiedon luonne, tuottaminen ja hyödyntäminen. Virtanen avaa tässä teoksessa Pattonin Utilization-Focused Evaluation-arviointimallin (Virtanen 2007, 40).

Kyseisessä Power Pointissa Kylmäkoski nostaa esille arvioinnin kohteeseen liittyvät käsitteet, jotka ovat:

- toiminnan tarve
- tavoitteet
- panokset
- tuotokset
- tulokset ja vaikutukset.

Miten relevantit aikaisemmin mainitut koulutukset ovat olleet, ovatko olleet riittävän tarkoituksenmukaisia, miten tehokkaita, miten on onnistuttu kokonaisvaikuttavuuden, hyödyllisyyden ja pysyvyyden kannalta.

4.1 Tutkimusmenetelmät

Miten saada riittävästi aineistoa tutkimuksen toteuttamiseen oli varmaan päällimmäinen kysymys itselleni. Selvää oli, että tekisin laadullisen tutkimuksen, jonka riittävän aineiston avulla voisin analyysien kautta esittää tilaajalle mahdollisia kehittämisside- oita ja tuottaa heille tietoa miten järjestetyt koulutukset ovat vaikuttaneet tai ei vaikut- taneet osallistujien työssä.

Keskustelimme paljon tilaajan kanssa siitä, miten edetä tutkimuksen kanssa. Esille nousivat asiantuntijahaastattelut. Haastattelin yhdenvertaisuusverkoston jäseniä, jotka ovat työskennelleet aiheen parissa ja joilla on kokemusta yhdenvertaisuus-, mo- ninaisuus ja ihmisoikeuskasvatuksesta. Osa heistä oli osallistunut Ihmisoikeusliiton yhden päivän koulutukseen ja osa vielä Ihmisoikeuskouluttajan koulutukseen. Tämän lisäksi koin itse, että voisi olla hyödyllistä toteuttaa jonkinlainen ryhmätyö, jonka kautta niin tilaaja kuin minäkin saisin konkreettista materiaalia käyttöön.

Ryhmätyön toteuttaminen tuntui luontevalta verkoston tapaamisessa. Verkoston osal- listajat tuntevat toiseensa, heillä on kaikilla kokemusta ihmisoikeus- ja yhdenvertai- suuskasvatuksesta, sekä yhdenvertaisuuden ja moninaisuuden edistämisestä ja viha- puheen sekä rasismi vastaisesta työstä. Kyseisen ryhmätyön avulla minulla oli myös hyvä tilaisuus virittää haastateltavat tulevaa haastattelua ajatellen.

Haastattelumuodoksi valitsin teemahaastattelun, jota kutsutaan myös puolistruktu- roiduksi haastatteluksi. Sirkka Hirsjärvi & Helena Hurme kuvaavat Tutkimushaastat- telu, Teemahaastattelun teoria ja käytäntö -kirjassa vuodelta 2001, teemahaastattelun puolistrukturoiduksi menetelmäksi, jossa haastattelun teema on kaikille sama ja ete- nee keskeisten teemojen parissa (s. 48). Järjestys saattaa vaihtua, jokin tietty osa-alue saattaa korostua ja näin olleen voi tulla eriäviä ja yllättäviäkin vastauksia. Koska haas- tattelin aiheen asiantuntijoita niin koin, että kyseinen puolistrukturoitu teemahaastat- telu, jossa vastaukset eivät ole sidottu ennalta määrättyihin vastausvaihtoehtoisin, an- taisi enemmän mahdollisuuksia vastata omin sanoin.

Haastattelun avulla pystyn korostamaan sitä, miten haastateltava on tässä opinnäyte-työssä merkityksellinen ja aktiivinen osapuoli, jolla on asiantuntijuuden puolesta an-nettavaa kyseiselle tutkimukselle. Haastateltavilla oli myös mahdollisuus antaa täy- dentäviä ja selventäviä vastauksia haastattelun aikana. Heillä oli mahdollisuus kom- mentoida kysymyksiä ja perustella omia vastauksia. Haittana ja haasteena on, että haastattelu vie aikaa, osapuolilla voi olla vaikea löytää aika, joka sopii ja on riittävän pitkä. Teemahaastattelu, joka on melko vapaamuotoinen, on haastava litteroida ja sii- hen on varattava riittävästi aikaa. Analyysin, tulkinta ja raportointi voi tuoda lisähaas- teita, kun on kyse vapaamuotoisesta haastattelusta, kun ei ole olemassa valmiita va- kiintuneita malleja (Hirsjärvi, Hurme 2001, 35). Metsämuurosen Laadullisen tutki- muksen perusteet kirjassa kirjoittaja käsittelee diskurssianalyysia, tässä analyysissä on kohteena puheen, tekstien, viestien ja keskustelujen näkökulmista esille tulleet ilmiöt ja ajatukset. Sosiaalinen vuorovaikutus, joka tapahtuu tietyssä ajassa ja tilassa on oleellinen ja valmiiden tekstien lisäksi erilaisissa tilanteissa tapahtuneet vuorovaikutuk- set ovat merkityksellisiä ja diskurssianalyysia voidaan hyödyntää mitä erilaisimmissa yhteyksissä (emt. s 33). Mahdollisista haasteista huolimatta koin, että juuri teema- haastattelu ja ryhmätyö antaisivat parhaat työkalut ja materiaalit vastamaan tilaajaan esille nostamiin kysymyksiin.

4.2 Aineiston keruu - Haastattelut ja ryhmätyön toteutus

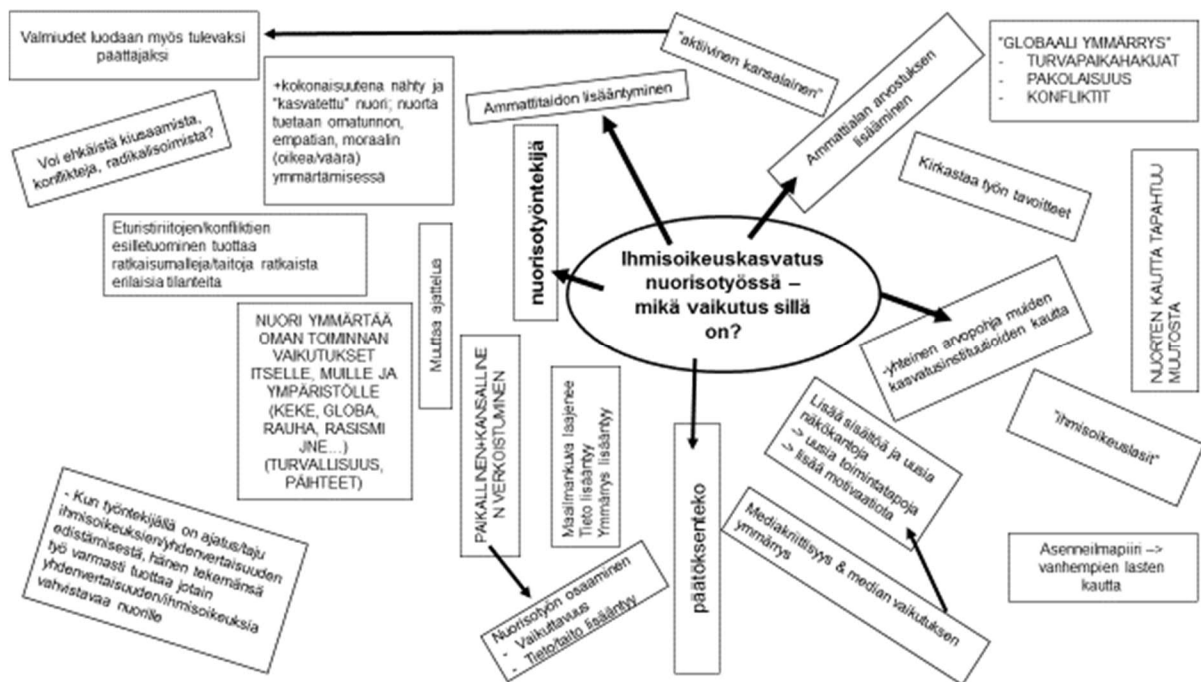
Monikulttuurisen ja yhdenvertaisen nuorisotyön koordinaattoreiden ja ihmisoikeus- kasvatuksen kouluttajien yhteinen kokoontuminen järjestettiin Rovaniemen nuoriso- palveluiden Leirikarissa Rovaniemellä 19. – 21.9.2017. Kokoontumisessa oli ajatusten, kokemusten ja käytäntöjen jakamisen lisäksi työpajoja dialogista konfliktinratkaisun- menetelmänä, sekä Ihmisoikeusliiton syrjinnän, häirinnän ja vihapuheen vastaisen työn jatkokoulutukseen tutustuminen ja siitä palautteen antaminen. Työpajoista vasta- sivat Rauhankasvatusinstituutin toiminnanjohtaja sekä ihmisoikeusien asiantuntija Ihmisoikeusliitosta. Verkostotapaamiseen osallistui kymmenen nuorisotyön ammatti- laista Kanuuna-kunnista.

Opinnäytetyön aiheen kartoittamiseen oli varattu aikaa toisen päivän iltapalan yhteyteen, tarkoitus oli toteuttaa ryhmätö. Alkuperäisen suunnitelman mukaan oli tarkoitus, että olisin tämän tapaamisen aikana ehtinyt myös toteuttaa haastatteluja. Aikataulu oli kuitenkin sen verran tiukka, niin haastatteluille ei valitettavasti jäänyt aikaa. Koska toiminnalliset menetelmät toimivat parhaiten ryhmissä, priorisoin ryhmätöön toteuttamisen, ja päätin toteuttaa haastattelut käymällä asiantuntijoiden luona tai s-postitse kyselyinä.

Ryhmätöön toteutin sovellettuna tulevaisuuspyörää hyödyntäen. Osallistujat saivat vapaasti keskustella aiheista, jotka olivat esitetty kysymysmuodoissa.

- Ihmisoikeuskasvatus nuorisotyössä –mikä vaikutus sillä on?
- Miten ihmisoikeuskasvatus näkyy/ilmenee nuorisotyössä?
- Mikä merkitys Kanuuna toimilla on ollut ihmisoikeusperustaiseen nuorisotyöhön?

Tulevaisuuspyörä-menetelmän avulla on mahdollista järjestää, täsmentää ja avata ilmiön, teeman tai tulevaisuuden liittyviä näkemyksiä, vaikutuksia ja/tai heikot signaalit. Idea käyttää kyseistä menetelmää syntyi, kun etsiskelin mahdollisia tapoja käsitellä ja lähestyä opinnäytetyön teemoja lyhyessä ajassa laajasti. Löysin tulevaisuus.fi sivustolta Timo Nurmen verkkoartikkelin "Tulevaisuuspyörä verstastyöskentelyssä". Artikkelissa hän kuvailee tulevaisuuspyörää nk. mind map menetelmäksi, jonka avulla voi purkaa tutkittavat ilmiöt osatekijöihin. Teemaa tai ilmiötä on mahdollista järjestää, täsmentää ja ymmärtää teemaan liittyviä näkemyksiä ja niiden mahdollisia vaikutuksia. Jerome Glenn kehitti 1970-luvulla tulevaisuuspyörän aivoriihityyppiseksi menetelmäksi. Menetelmä voidaan käyttää jonkin tärkeän trendin, tapahtuman tai heikon signaalien löytämiseksi, ja arvioimaan niiden vaikutuksia organisaatiossa tai yhteiskunnassa eri vaiheissa.

Yllä olevassa kuvioissa on totuttamani tulevaisuuspyörä puhtaaksikirjoitettuna. Tulevaisuuspyörässä kirjataan kysymys keskelle ja osallistujat kirjoittavat paperille ne vaikutukset, joita heidän mielestään on näkynyt kysymykseen liittyen ihmisoikeuskasvatukseen nuorisotyössä.

4.3 Huomioita aineiston keruusta

Ryhmätehtävän toteutus oli minulle luontevaa, peilaten omaan ohjaaja kokemukseen ja aiheen tuntemukseen. Verkostotapaaminen antoi hyvät puitteet kyseiselle ryhmätyölle, aiheeseen päästiin virittäytymään päivän aikaisempien osioiden avulla. Mukana oli ryhmä nuorisotyön ammattilaisia, joille ei erikseen ollut tarvetta avata käsitteitä, vaan meillä kaikilla oli samanlainen ymmärrys käytetyistä käsitteistä. Ryhmätyön aikana aloitettu keskustelu jatkui harjoitteen jälkeenkin ja pyrin siinäkin tilanteessa havainnoida ja kirjata muistiin uusia oivalluksia. Vaikka aikaa ei ollut paljon, niin reilussa tunnissa sain paljon materiaalia, josta on ollut valtavasti hyötyä opinnäytetyötä ajatellen. Olisin toivonut kommentteja myös kysymyksen siitä, miten he, ihmisoikeuskasvatuksen ammattilaisina, ehdottaisivat että ihmisoikeustietoisuutta voitaisi lisätä kunnallisessa nuorisotyössä, mutta tämän jouduin valitettavasti jättämään väliin. Verkos-

totapaamisen jälkeen ryhmätyö julkaistiin Kanuunan verkkosivuilla ja siten se on jo käytössä tuotoksena. Käyttämällä tulevaisuuspyörää ryhmätyön pohjana minulla oli mahdollisuus purkaa tutkimuskysymykset pienempiin osiin ja siten osallistujien avulla saada esille mitkä vaikutukset Ihmisoikeusliiton ja Humakin järjestämällä koulutuksilla on ollut osallistujien mielestä omassa arjessa ja työssään.

4.3.1 Haasteet

Haastattelujen järjestäminen oli haastava. Osalle jouduin valitettavasti lähettämään sähköpostitse haastattelupohjan, johon he vastasivat kirjallisesti. Hieman olin huolissani siitä, miten kyseisen lähestymistapa onnistuisi. Vastausten perusteella huomasin, että huoleeni oli turha. Kyseiset henkilöt vastasivat ajatuksella ja ammattitaidolla. Muutoin onnistuin järjestämään aikani siten että pääsin käymään haastattelemassa henkilökohtaisesti neljä nuorisotyön asiantuntijaa. Aikaa haastatteluihin meni keskimäärin reilu tunti. Pääsin kokemaan, miten onnistuu haastattelu vilkkaassa kahvilassa ja rauhallisessa toimistotilassa. Haastatteluretkellä pääsin myös tutustumaan erilaisiin tapoihin järjestää ihmisoikeuskasvatusta. Nauhoitin haastattelut ja kirjasin omia huomautuksia muistiin. Haastattelut litteroin mahdollisimman pian haastattelun jälkeen. Tässä laajuudessa ja tarkoituksessa litterointi oli minulle uusi kokemus, ja onneksi olin onnistunut järjestämään itselleni aikaa haastatteluiden huolelliseen litterointiin.

Haastattelutilanteissa kyselin muutama taustakysymyksen liittyen työkokemuksesta nuorisotyöstä, mitä omaan työkuvaan kuuluu ja onko osallistunut Kanuunan ja Humakin Ihmisoikeuskouluttajan koulutukseen ja/tai Ihmisoikeusliiton Ihmisoikeudet haltuun nuorisotyössä-koulutukseen.

Haastateltavia en tule kuvamaan mitenkään tunnistettavasti tässä tutkimuksessa, ja mahdolliset nostot ja sitaatit erittelen ja merkitsen nimikkeillä kuten nuorisotyön ammattilainen 1. Tästä kerroin jo haastattelutilanteessa haastateltaville.

5 TULOKSET – AINEISTON ANTIA JA ANALYYSIA

Hyvässä analyysissä nousee esille diskurssianalyysiin yhdistetty kriittinen suhtautuminen tekstimateriaaliin ja tieteellinen, objektiivinen ote. Kuka sanoi, mitä sanoi, mitä tarkoitti, miksi sanoi, mihin pyrki ja kehen pyrkii vaikuttamaan ovat peruskysymykset, joita on hyvä hyödyntää diskurssianalyysissa. (Metsämuuronen 2008. 34). Enonsiaatio on käsite mitä Metsämuuronen nostaa esille liittyen tekstin tai haastattelun analyysiä käsittelevässä. Enonsiaatio tarkoittaa minkälainen suhde kertojalla on tekstiin tai haastatteluun. Eli kuka puhuu, mihin vetoaa, kenen näkökulmasta, puhujan suhde tekstiin ja miten pyrkii vaikuttamaan. Samat seikat, jotka on hyvä ottaa huomioon diskurssianalyysissa. Fenomenografiasella tutkimusotteella tutkin ryhmätöissä mukana osallistujien ja haastateltavien ihmisten käsityksiä ilmiöistä, jotka tässä tapauksessa ovat heidän näkemyksiään toteuttaneista koulutuksista.

Olen erikseen käsittelevät ryhmätöiden ja haastattelut. Tuotosten analyysien avulla pystyn näkemään yhdistävät tekijät sekä nostamaan esille osallistujien näkemykset toteutuneista koulutuksista kokonaisuuksina. Avaan tulevissa osioissa ensin ryhmätehtävää ja sen jälkeen haastattelujen tuotokset.

Analyysin avulla pyrin myös arvioimaan, miten Kanuunan toteuttamat toimenpiteet, yhteistyössä Humakin ja Ihmisoikeusliiton kanssa, ovat olleet tarpeellisia. Ovatko pannot olleet riittävät ja tarkoituksenmukaisia sekä miten tulokset ja vaikutukset voidaan määritellä hyödyllisyyden ja pysyvyyden näkökulmasta.

5.1 Ryhmätehtävä

Ryhmätehtävän kysymykset olivat:

- Ihmisoikeuskasvatus nuorisotyössä – mikä vaikutus sillä on? Tämän kysymyksen avulla halusin saada selville mitä nuorisotyön ammattilaiset ajattelevat ihmisoikeuskasvatuksesta sekä kartoittaa heidän näkemyksensä vaikutuksesta nuorisotyössä.
- Miten ihmisoikeuskasvatus näkyy/ilmenee nuorisotyössä? Mitä ihmisoikeuskasvatus on konkreettisesti heidän työssään.
- Mikä merkitys Kanuunan toimilla on ollut ihmisoikeusperustaiseen nuorisotyöhön? Osallistuvien nuorisotyön ammattilaisten näkemykset toteutuneista koulutuksista.

Kysymys, joka sai eniten vastauksia, oli: "Ihmisoikeuskasvatus nuorisotyössä – mikä vaikutus sillä on?" Vastauksia korostin värein seuraavasti:

Sininen: vaikutus nuorisotyön ammattilaiselle

Vihreä: vaikutus nuoreen

Keltainen: vaikutus nuoreen vaikuttamisen kannalta

Punainen: vaikutus nuoriin ja nuorisotyön ammattilaisiin

Osa kirjoituksista pystyi tulkitsemaan siten että nähdään että sillä on vaikutusta niin nuoriin kuten nuorisotyön ammattilaisille.

"Eturistiriitojen/konfliktien esilletuominen tuottaa ratkaisumalleja/taitoja ratkaista erilaisia tilanteita"

Tämä kirjaus on mielestäni hyvä esimerkki siitä, että ihmisoikeuskasvatuksen vaikutus on monipuolinen eikä rajoitu pelkästään nuoriin. Panostamalla ihmisoikeuskasvatukseen mahdollistetaan uusien mallien ja taitojen omaksuminen esimerkiksi juuri eturistiriidoissa ja konflikteissa. Monologista ja "juupas eipäs-keskustelusta" siirrytään dialogiin ja tietotaidon vahvistamisen avulla faktaperustaiseen vuoropuheluun. Nuorisotyön arjessa pitää olla faktatietoa, uskallusta ja rohkeutta puuttua syrjiviin ja rasis-tisiin tilanteisiin. Ihmisoikeuskasvatuksen koulutukset ovat antaneet nuorisotyön ammattilaisille lisää työkaluja ja tietoa käsitellä kyseisiä ilmiöitä.

Koulutuksien seurauksena nähdään, että nuorisotyöntekijöiden ammattitaitoa on vahvistettu ja lisätty valmiuksia toimia ihmisoikeuksien edistävänä tahona omassa työssään ja arjessa.

Omassa työssä ja ammattitaidon vahvistamisessa nostettiin esille, miten ihmisoikeuskasvatus nuorisotyössä mahdollistaa oman työn tavoitteiden kirkastamisen ja myös ammattialan arvostuksen lisääntymisen. Vaikutuksena nähdään myös, että ihmisoikeuskasvatus lisää sisältöä ja uusia näkökulmia, jonka kautta voidaan saavuttaa lisää motivaatiota ja uusia toimintatapoja omassa työssään. Nämä ovat samoja asioita, joita Sari Höylä omassa Pro Gradussa nosti esille.

Lisäksi tuli vahvasti esille, miten ihmisoikeuskasvatus linkittyy myös muihin tärkeisiin nuorisotyön ilmiöihin ja aiheisiin, kuten kiusaamiseen, kestäväää kehitykseen, turvallisuuden, päihdesuhtautumiseen sekä tietotaitojen kehittymiseen. Ihmisoikeuskasvatuksen avulla voidaan vahvistaa nuorten ja työntekijöiden taitoja ratkaista konflikteja, antaa aktiivisen kansalaisen valmiudet ja lisätä päätöksenteon ymmärrystä.

Miten ihmisoikeuskasvatus näkyy/ilmenee nuorisotyössä? - kysymys sai selkeästi osallistujat pohtimaan nuorisotyön avoimuutta ja miten ihmisoikeudet oikeasti näkyvät oman työn arjessa.

Erilaiset yhdenvertaisuustempaukset ja tapahtumat koettiin vakiintuneiksi ja valtavirtaksi ja toisaalta todettiin että "varsinainen" ihmisoikeuskasvatus ei vielä ole ns. valtavirtaa. Tämä on edelleen organisaatiosta/työntekijästä riippuvaista. Tästä kysymyksestä jatkettiin keskustelua myöhemminkin siltä näkökulmasta, miten joskus on tunne siitä että, aika yksin saa olla edistämässä yhdenvertaisuutta, ihmisoikeuksia ja moninaisuutta. Kuten myös oli kirjoitettu kyseisen kysymyksen kohdalle.

"varsinainen" ihmisoikeuskasvatus ei vielä ns. valtavirta: organisaatiosta/työntekijästä riippuvaista.

Ihmisoikeuskasvatus ei ole pelkästään tempauksia ja sirkushuvia, vaan sitä voidaan pitää olennaisena osana nuorisotyötä. Ihmisoikeustuntemus ja ihmisoikeuksien hyödyntäminen omassa työssä voivat parhaimmillaan tuoda lisäarvoa, jonka kautta taas nuorisotyöntekijän ammattirooli vahvistuu.

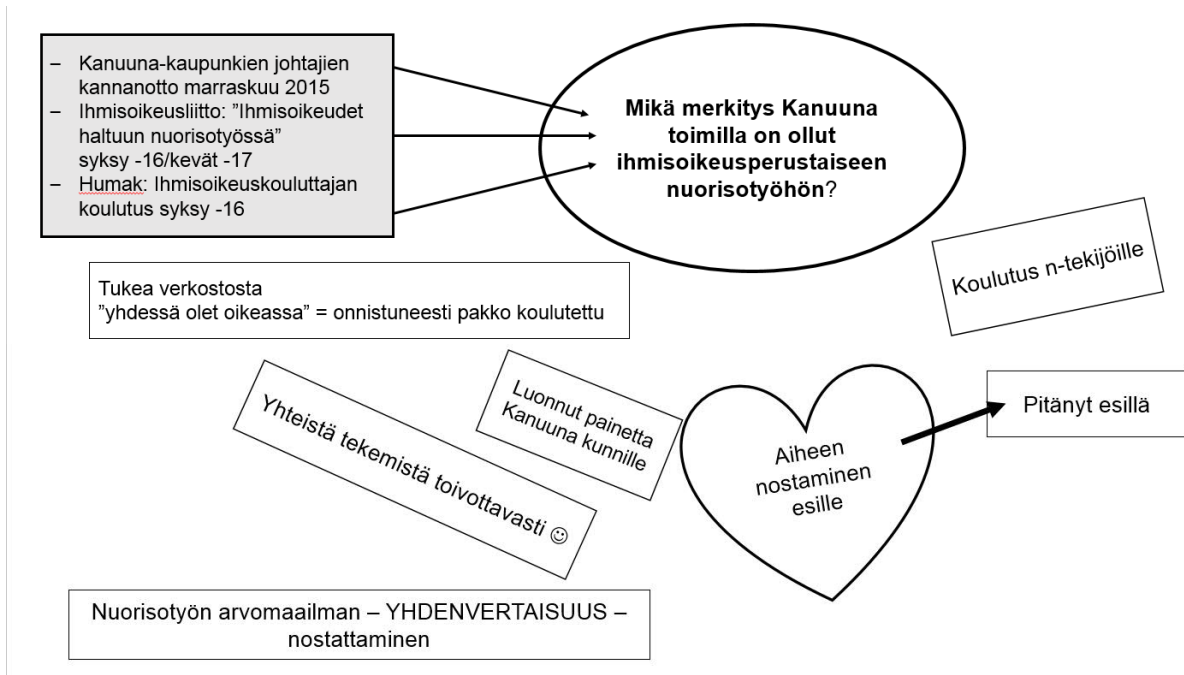
Ihmisoikeuskasvatus nuorisotyössä antaa nuorille eväitä paremmin ymmärtää oman toiminnan vaikutukset itselle, muille ja ympäristölle, ja aihealueet ovat laajat ja ne kattavat yhdenvertaisuus- ja ihmisoikeustoimintaa, johon voi yhdistää kestävä kehitys, syrjintä ja rasismi, turvallisuus ja päihteet mainitakseni muutamia teemaja, jotka nousivat esille ryhmätyön pohjalta.

Nähtiin, että vaikka nuorisotyö ei edelleenkään ole yhtä avoin kaikille, niin koko ajan pyritään siihen enemmän ja tietoisemmin siten, että kunnallisessa nuorisotyössä kynnyks osallistua madalletaan monin tavoin kehittämisen ja tietotaidon avulla. Nuorisotyössä mahdollistetaan nuorten osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuudet, ja tähän tehtävään työhön ihmisoikeuksien tunteminen vaikuttaa vahvasti.

Se, että nuorisotyössä nuorelle tarjotaan mahdollisuus edulliseen, avoimeen ja turvalliseen vapaa-aikaan, tukee ihmisoikeuksia. Tämän myötä mahdollistetaan nuorille tunne siitä, että he kuuluvat johonkin, ja että heillä on työntekijöiden tuki. Toiminnan ohella nuorisotyöntekijöillä on hyviä mahdollisuuksia keskustella nuorten kanssa heidän oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Yhdenvertaisuusverkoston osallistujat myös ovat sitä mieltä, että nuorisotyöntekijät kohtaavat nuoria tasavertaisemmin kuin monet muut nuorten kanssa toimijat.

Kuten Sari Höylä omassa Pro Gradussa oli todennut vuonna 2007 ja sama asia nousi esille tällä kertaa niin: Nuorisotyö on ihmisoikeustyötä.

Kolmas kysymys liittyi siihen, mikä merkitys Kanuuna toimilla on ollut ihmisoikeusperustaiseen nuorisotyöhön.

Tulevaisuuspyörän kolmas dia, Kanuunan Yhdenvertaisuusverkostonryhmätyön tulos 20.9.2017.

Tärkeä kysymys opinnäytetyön kannalta oli tietenkin, mikä merkitys verkoston jäsenet antavat Kanuunan toimille liittyen ihmisoikeusperustaisen nuorisotyöhön. Kyseiseen kysymykseen olin muistin virkistykseksi listannut missä Kanuuna on ollut mukana.

Keskustelu oli vilkas, ja erittäin tärkeänä pidettiin sitä, että aihe on nostettu esille valtakunnallisesti. Tämä on luonut paineita kunnille, mutta positiivisella tasolla.

Se, että suurempien kaupunkien nuorisotyöntekijöitä pääsi osallistumaan Ihmisoikeusliiton yhden päivän koulutukseen, nähtiin vaikuttavana ja toimivana toimenpiteenä.

Kyseisessä kohdassa tuli vahvasti esille myös tunne siitä, että toteutuneet toimenpiteet ovat nostattaneet nuorisotyön arvomaailmaa yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Verkoston tärkeyskin mainittiin ja kuten eräs osallistuja oli kirjoittanutkin niin:

Tukea verkostosta
 "yhdessä olet oikeassa" = onnistuneesti pakko koulutettu

5.2 Haastatteluiden analyysi

Haastattelut toteutin puolistrukturoituina teemahaastatteluina. Näin annoin haastateltaville mahdollisuuden täydentää, kommentoida sekä lisätä haluttaessaan jotain. Ennakkoon olin lähettänyt Kanuunan kannanoton vuodelta 2015 muistin virkistämiseksi. Haastattelukysymykset ovat liitteenä.

Haastateltavien työkokemus nuorisotyöstä liikkui neljästä vuodesta useampaan kymmeneen vuoteen. He ovat kaikki erikokoisissa kunnallisissa nuorisotyön organisaatioissa töissä. Kaikkien työkuvaan kuuluu moninaisuus, yhdenvertaisuus ja ihmisoi-keudet jollain tavoin. Osa oli osallistunut Kanuunan ja Humakin Ihmisoikeuskoulutajan opintoihin, ja he kaikki ovat osallistuneet Ihmisoikeusliiton Ihmisoikeudet hal- tuun nuorisotyössä -koulutukseen.

Kun aloin käymään läpi haastatteluja, luin ja korostin haastatteluissa usein mainitut asiat, etsin yhtymäkohtia, vertaisin niitä keskenään ja kirjoitin omia muistiinpanoja.

Kanuunan kannanotto tuli esille kaikissa haastatteluissa, vaikka en erikseen siitä ky- synyt. Kaikki haastateltavat olivat nähneet ja lukeneet sen, mutta muutoin kyseisen kannanoton levittäminen organisaatioissa tuntui olevan hyvinkin vaihtelevaa. Kuiten- kin nähtiin, että juuri tämän kannanoton takia alettiin toimimaan ja toteuttamaan koulutuksia.

Jos ei olisi ollut tämä julkilausuma, niin en tiedä olisiko tällaisia koulu- tuksia alettu suunnitella ja järjestää. Todennäköisesti ei. (haastateltava 1)

Kanuunan rooli koulutusten toteuttajana ja tilaajana pidettiin tärkeänä, koettiin että yhdenvertaisuus ja ihmisoi-keudet oli päätetty viedä yhdessä eteenpäin. Tässä oli sel- keästi havaittavissa johdon tuen tärkeys ja johtajien näkökulma, että kaikki mm. osal- listuu Ihmisoikeusliiton koulutukseen.

Vähän niin kuin idioottitasolla, että tärkeiden asioiden äärelle kutsutaan koko henkilökunta. (haastateltava 1)

Vaikka kannanotto sai alkuunsa vuoden 2015 tilanteesta, jolloin Suomenkin saapui erittäin paljon turvapaikanhakijoita, niin sen avulla avautui paljon laajempi näkökulma, ja yhdenvertaisuuden ja ihmisoikeuksien tärkeys vahvistuivat. Kanuunan käytännön toimilla on ollut suuri merkitys ihmisoikeuksien edistämässä nuorisotyössä, etenkin kuin yhteiskunta oli haastavassa tilanteessa, joka tuli näkyviin asenneilmapiirin koventamisen, vihapuheen lisääntymisen ja rasisen toiminnan yleistymisen kautta. Kanuunaa kiitettiin ilmiöön tarttumisesta valtakunnallisella tasolla.

Ruohonjuuritason duunarien on vaikeaa olla yhteydessä ylätason päättäjiin, ja Kanuuna toimii siinä välittäjänä molempiin suuntiin. Näin myös ihmisoikeusteman suhteen. (haastateltava 4)

Koulutukset ovat antaneet paremmat taidot keskustella ihmisoikeusasioista, vahvistaneet ymmärrystä ihmisoikeuksien yhteydestä omaan työhön sekä laajentaneet käsityksiä yhdenvertaisuudesta, moninaisuudesta ja ihmisoikeuksista.

Vastauksissa oli myös pohdintoja siitä, että vaikka koko organisaation henkilöstö oli osallistunut kyseisiin koulutuksiin, niin vaikuttavuus oli jäänyt vähäiseksi, kun oli koettu koulutukset liian teoreettisiksi lakipykäläluennoksi. Mukana oli osallistujia, jotka ovat kyseisistä aiheista kiinnostuneet ja sisällyttävät opit jo omaan työhönsä, mutta miten heidän kanssa, joille tämä ei ole ns. kiinnostuksenkohteena. Ja esille tuli myös, että miten jatkossa? Jäikö tämä kertaluontoiseksi tapahtumaksi, niin että voidaan todeta, että meidän organisaation työntekijöillä on nyt riittävästi ihmisoikeustietoa?

Eihän tämä lyhyt koulutus toisaalta anna kuin alkusysäyksen ja aihetta pitäisi kokoajan pitää esillä, jotta osaisimme nähdä asioissa oikeusperustaisuuden. (haastateltava 5)

He, jotka osallistuivat Kanuunan ja Humakin Ihmisoikeuskouluttajan koulutukseen pitivät koulutusta merkittävänä, ja he kokivat että oma osaaminen oli laajentunut ja vahvistunut erittäin paljon. Haasteena nähtiin, että kun oli niin pieni osallistujamäärä, niin miten koulutuksen antamaa tietoa pystyttäisiin levittämään tarpeeksi laajasti

omassa organisaatiossa. Kokonaisvaikuttavuus jäi tästä koulutuksesta organisaati-onäkökulmasta hyvin pieneksi.

Lähes kaikkien vastauksista kävi ilmi, että pidetään hyvänä asiana, että on menty siihen suuntaan, että laajemminkin puhutaan yhdenvertaisuudesta ja ihmisoikeuksista, eikä vain monikulttuurisuudesta. Puhe siirtyy silti usein maahanmuuttajatyöhön ja monikulttuurisuuteen, kun puhutaan yhdenvertaisuudesta. Tämän takia kokonaisvaltainen yhdenvertaisuuden edistäminen on ensisijaisesti tärkeää.

Jo toteutuneet koulutukset ovat olleet herätteleviä, monelle on varmaan tullut ahaa-ajatuksia siitä, miten omankin työn voi kytkeä ihmisoikeuksiin, ja jotkut ovat mahdollisesti vain ajatusten tasolla panneet merkille ihmisoikeudet.

Haastatteluissa kyselin myös sen perään, että mitä pitäisi vielä tehdä, vai kokivatko haastateltavat, että jo toteutuneet toimenpiteet ovat riittävät?

Ikinä ei ole tehty riittävästi. Mun mielestä pitäisi vielä kerran syventää ja jotenkin vielä konkreettisempaa ymmärtää mitä se tarkoittaa, että se on ihmisoikeustyötä. Koska valitettavasti mun mielestä aika usein kun puhutaan ihmisoikeustyöstä niin taas kerran puhutaan monikulttuurisuudesta, eikä moninaisuudesta niin kuin kokonaisuutena. (haastateltava 2)

Suunnitelmallisuus ja jatkuvuus, yhdenvertaisuus, moninaisuus ja ihmisoikeudet nuorisotyössä ei ole projekti, jolla on alku ja loppu, vaan asioita, joita pitää tehdä näkyväksi perusnuorisotyössä. Aina kun ei nähdä se että juuri se mitä jo tehdään, on jo yhdenvertaisuuden ja ihmisoikeuksien edistämistä.

Toiveet syventävistä jatkokoulutuksista nousivat esille haastatteluissa, ja sen huomiointi, että uudetkin työntekijät tarvitsevat koulutusta. On syytä kiinnittää huomiota siihen, että maailma muuttuu, uusia ilmiöitä syntyy, nuorisoryhmät muuttuvat ja nuorisotyön kentällä on syytä reagoida nopeasti.

Aiheellista oli myös kysyä miten ihmisoikeudet ilmenevät nuorisotyön arjessa. Paljon nousi esille sateenkaareva työote, mm. siten että yhdellä paikkakunnalla oli panostettu erityisesti kyseiseen nuorisoryhmään Ihmisoikeuskouluttajan koulutuksen innoittamana ja toisella paikkakunnalla on kutsuttu mukaan työryhmään henkilöstöstä heitä,

jotka ovat kiinnostuneet yhdessä olla mukana lisäämässä ja edistämässä sateenkaarinuorten toimintaa.

Ihmisoikeuskasvatus nähtiin olevan paljon muutakin kuin vain se, että organisaatio on julistautunut syrjinnän vastaiseksi tilaksi. Haastateltavien omassa työssä se näkyi yhteistyössä mm. koulujen ja oppilaitosten kanssa mm. rasismista käsittelevissä oppituntien ja erilaisten yhdenvertaisuustapahtumien järjestämisessä.

Näkemyksistä, että nuorisotyö on ihmisoikeusperustaista, tuli näkyviin kaikista haastateluista. Siihen ei ehkä vaan siinä arjessa aina kiinnitä huomioita. Se voi olla minimissä esimerkiksi juuri se sininen syrjinnästä vapaa alue kyltti, ja parhaimmillaan tämä kyltti herättää keskustelua nuorten keskuudessa ja siitä on hyvä heidän kanssa puhua. Se voi myös olla sitä, että järjestetään nuorten kanssa kansainvälisiä projekteja, joiden teemana on esim. vihapuhe.

Se, että ajatellaanko yleisesti, että ihmisoikeudet olisivat nuorisotyön perustana, vaihtelee paljon haastateltavien mielestä. Termit ihmisoikeudet ja ihmisoikeuskasvatusta ei välttämättä käytetä, vaan ne ilmenevät muilla tavoin. Strategiaan on esim. kirjattu, että kukaan nuori ei syrjäydy tai että tiloista tehdään esteettömiä. Nämä ovat kirjauksia, joista ilmenee ihmisoikeuksien edistäminen. Enemmänkin on käytössä termejä kuten yhdenvertaisuus, vihapuheen ehkäisy, rasisminvastaisuus tai monikulttuurisuus.

Se ei riitä, että yritämme vähentää syrjintää tai jotenkin yritetään varmistaa kaikille mukaan pääsyä. Ihmisoikeudet ovat ehkä vielä vähän kovempi tavoite. (haastateltava 1)

Esille tuli myös se, että kun puhutaan vaikka EU:n ihmisoikeuskirjan oikeuksista, artikloista ja termeistä niin sitä saatetaan mieltää vaikeaksi lakitekstiksi, jolla ei ole sijaa nuorisotyön arjessa. Lähtökohtana pitäisi kuitenkin olla se, että on selkeää ja selvää että jokaisella ihmisellä on ihmisarvo, jota ei saa loukata.

Ihmisoikeuskasvatus tai – koulutus, ovatko nämä strategioiden ja kehittämisohjelmien sananhelinää? Tähän kysymykseen tuli vastauksissa seuraavanlaisia kommentteja; että toivottavasti ei ole, tai voi ollakin, valitettavasti näin saattaa monessa paikassa, on se osittain vain sananhelinää.

Kehittämisohjelmat on syytä tarkastaa yhdessä, käydä kunnolla läpi, siten että kaikki ovat selvillä organisaation tavoitteista ja syy siihen miksi jokin ilmiö tai aihe nostetaan esille.

Onkin tärkeää, että ihmisoikeuskasvatusta toteuttavia ja edistäviä ihmisiä "soluttautuu" mahdollisimman laajasti, jotta sanahelinästä alettaisiin siirtyä käytännön toimintaan. (haastateltava 6)

Keskustelu ja kritiikki ovat myös tarpeen, sillä tämä tuo esille sen tosiasian, että on syytä perustella, miksi tämä on tärkeää, miten esim. ihmisoikeudet näkyvät työssä tai miten jonkin vähemmistöryhmän erityinen huomioiminen on ajankohtaista.

5.3 Analyysin yhteenveto

Ryhmätyön ja haastatteluista saadun tiedon pohjalta on mahdollista tarkastella mitä vaikutuksia Kanuunan toimilla on ollut. Toiminnan tarve nousi kaupunkien nuorisotyön johtajien kannanotosta. Kyseisessä kannanotossa he kirjasivat, että he tulevat kouluttamaan kaupunkiensä nuorisotyöntekijät pakolaisuudesta ja ihmisoikeuksista. Koulutusten tavoitteeksi määriteltiin kyky käydä parempia keskusteluja jo nuorisotyössä mukana olevien nuorten kanssa mm. pakolaisuudesta.

Järjestettyjen koulutusten hyödyllisyys suhteessa kannantoton kirjauksiin voidaan todeta olleen tarkoituksenmukaisia ja asiankuuluvia. Koulutukset ovat onnistuneet siinä suhteessa, että tietoisuus ihmisoikeuksista on lisääntynyt, teoriassa. Miten tämä tieto on otettu käyttöön ja näkyy nuorisotyön arjessa, on haastavaa arvioida. Työntekijät, joilla jo ennalta on ollut tietynlainen teoriatietopohja ihmisoikeuksista ja/tai työskentelevät tämän aiheen parissa ovat onnistuneet vahvistamaan osaamisensa. Osalle kyseessä on ollut ns. "pakkokoulutus", jota ei ole osattu kytkeä omaan perustyöhön. Suurimmalle osalle nuorisotyön ammattilaisia koulutukset ovat kuitenkin olleet hyödyllisiä, relevantteja kyseisenä ajankohtana ja ovat antaneet paremmat näkökulmat siitä,

miten ihmisoikeudet ja nuorisotyö kytkeytyvät toisiinsa. Kuten kannantotossa todetaan että: Nuorisotyön lähtökohta, ydin ja elinehto ovat ihmisoikeudet.

Osallistujat olivat selkeästi sitä mieltä, että ihmisoikeuskasvatuksella on suoranainen vaikutus nuorisotyön ammattilaisille. Esimerkiksi ammattitaidon lisääntyminen, ammattialan arvostuksen lisääntyminen, nuorisotyön vaikuttavuus ja tieto-taito lisääntyy ja ihmisoikeuskasvatuksella voidaan kirkastaa työn tavoitteet.

”Kun työntekijällä on ajatus/taju ihmisoikeuksien/yhdenvertaisuuden edistämisestä, hänen tekemänsä työ varmasti tuottaa jotain yhdenvertaisuuden/ihmisoikeuksia vahvistavaa nuorille”

Toteutuneet koulutukset ovat olleet merkityksellisiä siinä mielessä, että kollektiivisesti pyrittiin pienin panoksiin vahvistamaan ihmisoikeustietoisuus nuorisotyössä. Yhdessä kerrottiin, että tämä on tärkeä, ajankohtaista ja huomioitava. Koulutusten moninaisuus olivat kokonaisvaikutuksen kannalta huomattavan tärkeää. Vaikka kannantotossa puhuttiin pakolaisista ja turvapaikanhakijoista, niin koulutuksissa painotettiin vahvasti vähemmistöryhmien huomioimista toiminnassa. Tämä vaikutti positiivisesti siinä mielessä, että saatiin keskustelu pois maahanmuutosta ja paremmin näkyväksi siten, että nuorisotyön tehtävä on kasvattaa nuorista, lähtökohdista huolimatta, aktiivisia yhteisömme jäseniä.

Kokonaisvaikuttavuus on ollut laaja, nimenomaan siitä syystä, että koulutuksissa huomioitiin monipuolisesti ihmisoikeudet, yhdenvertaisuus ja moninaisuus. Lisääntynyt sateenkaareva työ on yksi merkki tästä. Yksi syy kokonaisvaikutukseen ja näkyvyyteen oli varmaan myös se, että syntyi paljon projekteja, jotka pohjautuivat yhdenvertaisuuteen, ihmisoikeuksiin ja maahanmuuton silloiseen tilanteeseen. Jääkö vaikuttavuus elämään ja näkyviin sen jälkeen, kun projektit loppuvat, on epävarmaa. Monen projektin toiminta kuitenkin juurtuu perustoimintaan joltain osin, joten pidemmälläkin aikavälillä nähdään, että on pysyvyyttä. Ihmisoikeustietoisuus jää olennaiseksi osaksi perustyötä, ja voidaan todeta että, mitä Kanuuna on jo tehnyt, on ollut merkityksellistä ja tarkoituksenmukaista.

6 POHDINTAOSUUS JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Ihmisoikeuskasvatus ja ihmisoikeusperustainen työote oli paljon esillä vuosina 2015, 2016 ja 2017. Silloisten Kanuuna-kaupunkien johtajat julkaisivat kannanottoonsa 13.11.2015. Merkityksellinen Suomessa -toimintaohjelma: Ohjelma vihapuheen ja rasmin estämiseksi ja yhteiskunnallisen osallisuuden edistämiseksi julkaistiin 2.5.2016. Projektirahoitusta oli tarjolla projekteihin, jotka liittyivät maahanmuuttoon, yhdenvertaisuuteen ja ihmisoikeuksiin.

Kanuuna tarttui toimeen ja tuloksena oli kaksi erilaista koulutusta. Humakin kanssa järjestetty, 15 op, Ihmisoikeuskouluttajan koulutus alkoi syksyllä 2016 ja Ihmisoikeusliiton "Ihmisoikeudet haltuun nuorisotyössä" yhden päivän koulutuskiertoa järjestettiin ympäri Suomea syksyllä 2016 ja keväällä 2017.

Kanuunan monikulttuurisen nuorisotyön verkosto sai uuden nimen verkostotapaamisessa syksyllä 2016, ja siitä tuli ytimekkäästi Yhdenvertaisuusverkosto. Tämä nimenmuutos on perusteltu silläkin, että Suomi on ollut aina monikulttuurinen ja on aiheellista huomioida mahdolliset vähemmistöt laajemmin. Monikulttuurisen nuorisotyön kehittäminen ja tekeminen on valitettavasti usein jäänyt yhden henkilön, pienen työryhmän tai projektin tehtäväksi työksi. Ottamalla käyttöön yhdenvertaisuus- ja ihmisoikeustermit, niin useampi huomaa miten nämä asiat kuuluvat siihen omaan perustyöhön, on se sitten nuorisotalolla, moniammatillisessa verkostossa tai nuorten työpajoilla. Sanoilla on suuri merkitys.

Maahanmuutto, turvapaikkahakijatilanne, sananvapaus, erilaisuus ja yhteisöllisyys olivat päivittäisiä sanoja vuonna 2015 ja 2016. Vapaaehtoistyötä tehtiin paljon ympäri Suomea, mieltä osoitettiin välillä hyvinkin kärjistetystikin ja toimintoja kehitettiin vastamaan tarpeisiin. Niin myös nuorisotyössä lähdettiin kehittämään toimintaa, keskustelemaan nuorten kanssa ajankohtaisista aiheista, puuttumaan rasismiin sekä edistämään yhdenvertaisuutta. Joidenkin mielestä juuri niitä asioita, joita tehtiin muutenkin. Oliko olemassa todellinen tarve ihmisoikeustietoisuuden vahvistamiseen? Kyllä, ja etenkin oli tarvetta nostaa ihmisoikeudet, yhdenvertaisuus ja moninaisuus esille ja todeta että puhe on tärkeistä asioista eikä jostakin väliaikaisesta ilmiöstä.

Julkinen keskustelu on raaistunut, anonyymien profiilien takaa kirjoitetaan syrjivää ja rassistista tekstiä, ja osallistutaan erilaisiin keskustelualustoihin. Trollaus sekä maalaukset olivat termejä, jotka saivat uusia merkityksiä. Syntyi uusia vähätteleviä sanoja, kuten suvakki, hiekkaneekeri, matu (maahantunkeutuja) ja matupatja muun muassa.

Tarvitsemme kiihкотonta, faktapohjaista ja asiallista keskustelua, ja jotta siihen päästään tarvitaan objektiivista tietoa, tilastoja, koulutuksia ja kokemuksia. Nuorten radikaaleja ajatuksia ei saa sivuttaa siitä syystä, että heidän ideologiansa ei käy yhteen yhdenvertaisuuden tai ihmisoikeuksien kanssa, vaan heidän kanssa pitää toimia, heidät pitää ottaa toimintaan mukaan ja hekin ansaitsevat tulla kuuluksi. Miten me muuten voimme edistää yhdenvertaisuutta ja ihmisoikeuksia? Kuten johtajakin kannanotossa totesivat:

Ihmisoikeusnäkökulman vahvistaminen tekee nuorisotyöntekijöistä parempia järjestämään toimintaa turvapaikanhakijoille, käsittelemään paikallisten huolta, sovitteluun mahdollisia kahnauksia sekä tarjoamaan saapuneille edellytykset kasvaa yhteisöjemme täysivaltaisiksi jäseniksi.

Ihmisoikeusperustainen nuorisotyö ei siis ole mikään hetkellinen ilmiö, aiheen parissa on toimittu vuosikymmeniä, eikä kyse ole mistään työtaakan lisäävästä toiminnasta vaan olennainen osa jo olemassa olevaa nuorisotyötä. Mutta ihmisoikeuksia, yhdenvertaisuutta ja moninaisuutta ei saa jättää aiheiksi, joihin tartutaan vain viiden tai kymmenen vuoden välein.

Eikä se riitä, että jo työelämässä olevat nuorisotyön ammattilaiset koulutetaan, vaan tulevat ammattilaiset tarvitsevat vahvan, faktapohjaisen ja asiallisen tietopohjan ihmisoikeuksista ja yhdenvertaisuudesta nuorisotyössä. Tämän lisäksi voi olla tarpeen kirjata, miten opintojen tietotaito siirretään yksilöstä organisaation käyttöön. Etenkin kun on kyse koulutuksista, joissa on rajallinen määrä osallistujia. Miten tällöin voidaan taata, että uusi taito/tieto/osaaminen siirtyy yhdeltä monelle.

On myös syytä kiinnittää huomiota nuorisotyön ammatilliseen koulutukseen ja miten ihmisoikeuksia ja yhdenvertaisuutta käsitellään aihekokonaisuutena. Tulevien ammattilaisten kanssa on syytä olla tarkkana käsiteiden ja termien kanssa.

6.1 Johtopäätös

Kanuunan aloitteesta toteutuneet koulutukset ovat vastanneet todellista tarvetta. Kuten Euroopan neuvoston demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta koskevasta peruskirjasta voidaan lukea, ihmisoikeuskasvatus on tiedon, taidon ja ymmärryksen lisäämistä sekä asenteiden ja käyttäytymisen kehittämistä oppimisen pohjalta niin, että edellytykset ihmisoikeuskulttuurin rakentamiseen ja puolustamiseen vahvistuvat. Kyseiset koulutukset ovat antaneet osallistujille oivalluksia, ahaa-ajatuksia ja alustavan ymmärryksen siitä, miten ihmisoikeudet ovat yhteydessä perusnuorisotyöhön. Edellytykset ihmisoikeusperustaiseen nuorisotyöhön ovat olemassa, siten että nuorisotyöntekijätkin ovat mukana luomassa ihmisoikeuksia ja perusvapauksia puolustavaa yhteiskuntaa ovat olemassa.

Vaikuttavuutta ja tehokuutta vahvasti johdon vahva tuki. Kyseessä ei ollut mistään sivulauseessa heitetty projekti-idea, kehittämiskysymys tai -kohde, vaan aiheeseen panostettiin monipuolisesti ja näkyvästi. Riittävästi hetkeksi, mutta jos ei pidetä esillä säännöllisesti niin saattaa unohtua helposti.

Kuten ryhmätyöstä selvisi, niin ihmisoikeuskasvatus näkyy yhdenvertaisuutta edistävässä tempauksissa, kampanjoissa ja tapahtumissa. Valitettavasti sitä ei vielä nähdä ns. valtavirtana, vaan on edelleen riippuvainen työntekijästä. Yhdenvertaisuusverkosto on tämä takia erittäin tärkeä ja merkittävä, kun siellä kohtaa ammatillisia vertaisia. Kollegoja, jotka syystä tai toisesta työskentelevät näiden aiheiden parissa arjessa eivätkä vain, kun on jotain erityisiä tapahtumia tai toimintoja.

Vastaus kysymykseen, mikä merkitys Kanuuna toimilla on ollut ihmisoikeusperustaiseen nuorisotyöhön, voidaan kiteyttää muutamaan lauseeseen.

- Aiheen esille nostaminen ja esillä pitäminen
- Tuonut näkyviin johdon tuki
- Koulutukset nuorisotyön ammattilaisille

6.2 Mitä seuraavaksi? Ehdotuksia ja ajatuksia

Miten ihmisoikeusosaaminen liittyy nuorisotyöhön – miksi pitää osata ja ymmärtää?

Nuorisotyössä tarvitaan jatkuvaa, päivittyvää ja syventävää koulutusta yhdenvertaisuudesta ja ihmisoikeuksista, jotta pystymme vastamaan nuorten tarpeisiin monipuolisesti ja tarjoamaan saavutettavia palveluita kaikille halukkaille. Yhteistyötä koulutusten ja opintojen parissa on hyvä jatkaa. Nuorisotyö tapahtuu siellä missä nuoret ovat, vapaa-ajalla mutta kuitenkin tilanteissa, joissa nuoret oppivat. Ihmisoikeuksien tunteminen antaa niin nuorisotyön ammattilaiselle kuin nuorelle hyvän perustan vaikuttamiselle, omien oikeuksien tuntemiselle ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

On syytä pohtia terminologia, voidaanko yleisesti käyttää helpommin käsiteltäviä käsitteitä? Ihmisoikeuksien sijaa yhdenvertaisuus ja tasa-arvo?

Vaikuttamistyö toisen asteen oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen opintoihin, jotka tarjoavat tutkintoja nuorisotyön alalla, siten että sisällyttävät laajemmin yhdenvertaisuus- ja ihmisoikeusoppia opintoihin.

Yhdenvertaisuuden jatkuva edistämisen tärkeyden korostaminen ja esillä pitäminen, tämä on perusteltu mm. Nuorisolain 2 §, lain tavoitteen määritelmän neljännessä momentissa: tämän lain tavoitteena on edistää nuorten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä oikeuksien toteutumista.

Yhdenvertaisuusverkosto vastaa jo hyvin tarpeeseen ja on tärkeä ajatusten-, ideoiden ja tiedon vaihtokanava. Verkoston tiedotuskampanja voisi olla ajankohtainen.

Toivomus siitä, että Kanuuna jatkossakin toimisi johtajien ja työntekijöiden välisenä viestinvälittäjänä. Kuten aineistosta selvisi, niin kokemus johdon tuesta on ollut tärkeä ja motivoiva.

Kun on koulutuksia, johon vain muutama osallistuu, niin miten jakaa saatu uusi tieto omassa organisaatiossa ja työyhteisössä?

Miten ihmisoikeudet näkyvät nuorisotyössä? -kysymys on edelleen ajankohtainen, Tämä samainen kysymys oli ajankohtainen vuonna 1995, vuonna 2007, vuonna 2015 ja on edelleen ajankohtainen nyt vuonna 2019. Ihmisoikeudet eivät ole muoti-ilmiö, jota voidaan käyttää silloin kun tuntuu siltä, vaan ne ovat jakamattomia ja yleismaailmallisia. Ymmärrys siitä, että muutos ei tapahdu hetkessä, on tärkeä, ja toiminnan pitää olla pitkäjänteistä.

LÄHTEET

Den Norske Helsingforskomite, Undervisning i menneskerettigheter, verkkoartikkeli. Viitattu 3.1.2018. <http://www.nhc.no/filestore/Dokumenter/MRU/Undervisningi-menneskerettigheter.pdf.pdf>

Euroopan neuvoston demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta koskeva peruskirja 2010, Koulutusosasto Euroopan neuvosto. Strasbourg Cedex

Höylä, Sari 2007. Ihmisoikeuskasvatus suomalaisessa nuorisotyössä. Pro gradu-tutkielma. Kuopio

Ihmisoikeuskeskus 2014, Ihmisoikeuskasvatus- ja koulutus Suomessa, selvitys

Kanuuna viitattu 22.3.2018, 25.10.2019

Opetus- ja kulttuuriministeriö, Vihapuheen ehkäisyyn nuorisotyössä yli 900 000 euroa, ajankohtaista. Viitattu 2.4.2018, http://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/vihapuheen-ehkaisyyn-nuorisotyossa-yli-900-000-euroa

Nuorisolaki 1285/2016 2017. Viitattu 2.4.2018, <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>,

United Nation 2011, A/HRC/RES/16/1 United Nations Declaration on Human Rights Education and Training

Suomen YK-liitto 2016, Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus. Somero: Säle-karin Kirjapaino Oy

Toikko, Timo & Rantanen, Teemu 2009, Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print

<https://tulevaisuus.fi/menetelmat/skenaariotyoskentelyn-sovelluksia/osallistavat-menetelmat/tulevaisuuspyora-verstastyoskentelyssa/>

Virtanen, P. 2007. Arviointi. Arviointitiedon luonne, tuottaminen ja hyödyntäminen. Helsinki: Edita Prima Oy

LIITTEET

Puolistrukturoitu haastattelu. Kaikki materiaali ja vastaukset tulen käsittelemään luotamuksellisesti.

Taustatiedot:

Kuinka pitkään olet työskennellyt nuorisotyön kentällä?

Mitä työhön kuuluu?

Oletko osallistunut:

Humakin ja Kanuunan ihmisoikeuskouluttajan koulutukseen

Ihmisoikeusliiton Ihmisoikeudet haltuun nuorisotyössä

Opinnäytetyön nimi on:

Ihmisoikeusperustaisen työtteen haltuunotto kunnallisessa nuorisotyössä

Mikä merkitys Kanuunan toimilla on ollut ihmisoikeusperustaiseen nuorisotyöhön?

Miten sinä näet että Kanuunan rooli on ollut vuoden 2015 kannanoton jälkeen? (kannanotto on s-postin liitteenä)

- miten kaupunkimaisen nuorisotyön kehittämisverkosto Kanuuna ja Humakin yhteistyössä toteuttama ihmisoikeuskouluttajan koulutus sekä Ihmisoikeusliiton "Ihmisoikeudet haltuun nuorisotyössä" yhden päivän koulutus ovat vaikuttaneet kunnallisen nuorisotyön kentällä, eli mikä merkitys jo toteutuneilla koulutuksilla on ollut?
- mitä pitää vielä tehdä, vai onko jo tehty riittävästi? (Konkreettisia ehdotuksia.)
- miten ihmisoikeuskasvatus näkyy/ilmenee arjessa/työssä?
- miten nähdään vai nähdäänkö että ihmisoikeudet ovat nuorisotyön perustana?
- onko ihmisoikeuskasvatus kehittämissuunnitelmien sananhelinää?
- mitä itse ajattelet: Nähdäänkö ihmisoikeustuntemus kompetenssina vai arvona?

Mitä vielä haluaisit sanoa?